

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ І МЕНЕДЖМЕНТУ
Кафедра фінансів, банківської справи та страхування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

за другим (магістерським) рівнем вищої освіти

на тему: Фінансова підтримка розбудови міської інфраструктури

Виконав:

Хоменко Анна Вікторівна
студентка спеціальності
072 «Фінанси, банківська справа та
страхування»

Керівник:

Рибіна Лариса Олександрівна
доцент кафедри фінансів, банківської справи
та страхування

Рецензент:

Вікторія Божкова
завідувач кафедри бізнес-економіки та
адміністрування Сумського державного
педагогічного університету імені А.С. Макаренка
д.е.н, професор

Суми – 2023

АНОТАЦІЯ

Хоменко А.В. Фінансова підтримка розбудови міської інфраструктури

Кваліфікаційна робота з ОПП «Фінанси, банківська справа та страхування», спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування», СНАУ, Суми. 2023 р. Рукопис.

В кваліфікаційній роботі розглянуті теоретичні основи міської інфраструктури та фінансової підтримки її розбудови. Однією із головних галузей соціальної інфраструктури міста є житлово-комунальне господарство. Серед фінансових важелів забезпечення функціонування й розвитку ЖКГ головними є бюджетне фінансування, державні та приватні інвестиції. Дослідження проводилось на базі Глухівської міської територіальної громади, у складі якої станом на кінець 2022 року налічується 25 населених пунктів, в тому числі місто Глухів. У роботі проведений аналіз стану міської інфраструктури Глухівської територіальної громади, в результаті якого були виявлені проблеми у комунально-житловій сфері, пов'язані із неякісним надання житлово-комунальних послуг. У процесі аналізу фінансового забезпечення підтримки і розбудови міської інфраструктури встановлено, що ключовим джерелом її фінансової підтримки є місцевий бюджет. Середні показники бюджету Глухівської територіальної громади значно перевищують аналогічні показники по Сумській області та по Україні в цілому і мають тенденцію росту. Реформування житлово-комунального господарства Глухівської територіальної громади згідно свої повноважень виконує Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради, яке є її структурним підрозділом. Проведений аналіз показав, що основною проблемою нестійкого фінансового стану Управління за 2022 рік є низькі доходи та високі витрати. Ці проблеми є закономірними з огляду на загальний фінансовий стан житлово-комунального господарства та зростання дефіциту бюджету України, що потребує вирішення не тільки на рівні самого Управління, а й на макроекономічному рівні. Низький рівень доходів та високий рівень витрат викликає зростання дефіциту грошових коштів, що негативно впливає на фінансовий стан Управління. У секторі надання житлово-комунальних послуг через його дотаційність, високу витратність та дефіцит грошових коштів накопичується багато проблем. Фінансування відновлення житлово-комунального господарства здійснюється за рахунок коштів комунальних підприємств та місцевих бюджетів, але ці джерела покривають тільки поточні витрати і не забезпечують розвитку. Головний акцент реформ у житлово-комунальній сфері Глухівської міської ради є підвищення рівня інвестиційної привабливості, розвиток та відновлення інженерних споруд міської інфраструктури, спрямованих на підвищення рівня якості життя її мешканців. Як результативний інструмент, що дозволяє вирішити існуючі фінансові проблеми, можуть бути інфраструктурні облігації, завдання яких полягає в забезпеченні припливу фінансів приватного бізнесу у сферу будівництва.

Ключові слова: міська інфраструктура, територіальна громад, житлово-комунальне господарство, дефіцит бюджету, стратегія, інфраструктурні облігації

SUMMARY

Khomenko A.V. Financial support for the development of urban infrastructure

Qualifying work from the EPP "Finance, banking and insurance", specialty 072 "Finance, banking and insurance", SNAU, Sumy. 2023. Manuscript.

The qualification paper examines the theoretical foundations of urban infrastructure and financial support for its development. One of the main branches of the city's social infrastructure is housing and communal services. Among the financial levers for ensuring the functioning and development of housing and communal services, the main ones are budget financing, state and private investments. The research was conducted on the basis of the Glukhiv urban territorial community, which as of the end of 2022 includes 25 settlements, including the city of Glukhiv. In the work, an analysis of the state of the urban infrastructure of the Glukhiv territorial community was carried out, as a result of which problems in the communal and housing sphere related to the low-quality provision of housing and communal services were identified. In the process of analyzing the financial provision of support and development of city infrastructure, it was established that the key source of its financial support is the local budget. The average indicators of the budget of the Glukhiv territorial community significantly exceed similar indicators in the Sumy region and in Ukraine as a whole and have a growing trend. Reforming the housing and communal services of the Glukhiv territorial community is carried out by the Department of Housing and Communal Services and Urban Development of the Glukhiv City Council, which is its structural subdivision, in accordance with its powers. The conducted analysis showed that the main problem of the unstable financial condition of the Office for 2022 is low income and high expenses. These problems are natural in view of the general financial condition of housing and communal services and the growing budget deficit of Ukraine, which needs to be solved not only at the level of the Office itself, but also at the macroeconomic level. The low level of income and high level of expenses causes a growing deficit of cash funds, which negatively affects the financial condition of the Office. Many problems are accumulating in the sector of providing housing and communal services due to its subsidization, high cost and shortage of funds. Financing of the restoration of housing and communal services is carried out at the expense of the funds of communal enterprises and local budgets, but these sources cover only current costs and do not ensure development. The main emphasis of the reforms in the housing and communal sphere of the Glukhiv City Council is to increase the level of investment attractiveness, the development and restoration of engineering structures of the city infrastructure, aimed at improving the quality of life of its residents. Infrastructural bonds can be an effective tool for solving existing financial problems, the task of which is to ensure the inflow of private business finances into the field of construction.

Keywords: urban infrastructure, territorial communities, housing and communal services, budget deficit, strategy, infrastructure bonds

ЗМІСТ

ВСТУП	7
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ЇЇ РОЗБУДОВИ	10
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В АСПЕКТІ РОЗВИТКУ МІСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	20
2.1 Аналіз стану міської інфраструктури Глухівської територіальної громади та бюджету її фінансування	20
2.2 Оцінка ресурсного забезпечення та фінансового стану Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради	27
2.3 Аналіз бюджетного фінансування житлово-комунального господарства та містобудування як складової розвитку інфраструктури Глухівської міської ради	37
РОЗДІЛ 3 УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МІСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ	44
3.1 Формування стратегії розвитку інфраструктури Глухівської міської ради	44
3.2 Напрямки удосконалення фінансових інструментів розвитку житлово- комунального господарства як складової міської інфраструктури	52
3.3 Інфраструктурні облігації як інструмент фінансового забезпечення розвитку сфери житлово-комунального господарства	58
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	66

ВСТУП

Питання місцевого економічного розвитку набувають все більшого значення для громад. Завдяки бюджетній децентралізації та реформ місцевого самоврядування вони отримали більше ресурсів та більше повноважень ними розпоряджатися, і саме сьогодні мають серйозно підійти до питання свого подальшого розвитку, визначатися з можливостями та головними напрямками. Адже забезпечити для мешканців належні послуги, робочі місця, соціальну допомогу, благоустрій та хороші дороги зможуть економічно розвинені, спроможні громади. Підвищення якості життя громадян – це і є головна мета реформи. Життєдіяльність соціально-економічного середовища громади багато в чому залежить від рівня розвитку та надійності його інфраструктури. Найбільш гостро стоїть питання щодо надання органами місцевого самоврядування базових послуг для нормальної життєдіяльності мешканців міст через комунальні підприємства житлово-комунальної сфери. Фінансування житлово-комунальних підприємств має здійснюватися на підставі продуманої стратегії фінансової підтримки розбудови міської інфраструктури з урахуванням факторів як економічного, так і неекономічного характеру.

Теоретичним і методичним аспектам фінансового забезпечення соціальної інфраструктури, в тому числі її житлово-комунальної сфери, присвячено багато наукових праць українських науковців, зокрема: Безус В.О. [1], Лаврик В.В. [10], Пігуль Н.Г. [16], Савенко К.С. [27], Тітяєв В.В. [30] та інші. Подальша реалізація реформи децентралізації вимагає перегляду багатьох основних підходів до фінансування галузі з орієнтацією на потреби кінцевого споживача житлово-комунальної галузі та щодо забезпечення його фінансовими джерелами. Актуальність питання обумовила вибір теми магістерського дослідження, постановку мети і визначення основних завдань для досягнення мети.

Мета і завдання дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є узагальнення теоретичних аспектів забезпечення фінансової підтримки розвитку

міської інфраструктури та розробка фінансових інструментів забезпечення розвитку сфери житлово-комунального господарства.

Досягнення мети дослідження є можливим завдяки вирішенню таких завдань:

- розглянути сутність міської інфраструктури, проблем її функціонування та фінансового забезпечення за умов впровадження реформи децентралізації;
- проаналізувати стан міської інфраструктури Глухівської територіальної громади та бюджету її фінансування;
- зробити оцінку ресурсного забезпечення та фінансового стану Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради;
- проаналізувати бюджетне фінансування житлово-комунального господарства та містобудування як складової розвитку інфраструктури Глухівської міської ради;
- на підставі проведеного аналізу запропонувати напрямки удосконалення інструментів фінансової підтримки розбудови інфраструктури м. Глухів.

Об'єктом дослідження є процеси фінансового забезпечення функціонування і розвитку житлово-комунальної сфери як складової міської інфраструктури.

Предметом дослідження є фінансові інструменти забезпечення розвитку житлово-комунального господарства.

Методи дослідження. При написанні кваліфікаційної роботи використовувались: діалектичний метод наукового пізнання, системний підхід та методи логістичного аналізу. У роботі використано структурний аналіз, порівняльний аналіз, коефіцієнтний аналіз.

Інформаційною базою для проведення дослідження слугували: законодавчі і нормативно-правові акти; матеріали Державної служби статистики України; фінансова звітність досліджуваної установи; монографії, науково-аналітичні публікації й електронні ресурси з теми дослідження.

Елементами наукової новизни одержаних результатів проведеного дослідження є пропозиція інфраструктурних облігацій для додаткового фінансового забезпечення розвитку міської інфраструктури.

Практичне значення одержаних результатів визначається в апробації запропонованих заходів з питання удосконалення фінансового забезпечення підтримки розвитку житлово-комунального господарства як складової міської інфраструктури, що дозволить у майбутньому залучити додаткові кошти для фінансування розвитку міської інфраструктури.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Положення кваліфікаційної роботи доповідалися автором на двох наукових конференціях: Міжнародній науково-практичній конференції (Stockholm, Sweden, August 28-30, 2023) «Innovations and prospects in modern science»; Всеукраїнській науково-практичній конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (м. Суми 25-28 квітня 2023 р.).

Публікації. За результатами дослідження опубліковано 2 наукові праці загальним обсягом 0,1 друкованих аркушів.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел з 41 найменування, 3 додатків. Основний текст роботи викладено на 60 сторінках комп'ютерного набору. Робота містить 25 таблиць, 5 рисунків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ МІСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ ЇЇ РОЗБУДОВИ

Міська інфраструктура є однією з визначальних складових забезпечення умов стійкого розвитку всіх сфер життєдіяльності міста. У загальному вигляді, на думку Н.Г. Пігуль поняття інфраструктура слід розглядати, як «єдину цілісну систему, в основу якої покладено функції забезпечення та обслуговування з метою створення умов для ефективного функціонування економіки та життєдіяльності людей» [16]. Під інфраструктурою науковці розуміють комплекс пов'язаних між собою структур чи об'єктів, які обслуговують галузі виробничої сфери, сфери послуг для забезпечення гідних умов життя населення [1].

Життєдіяльність соціально-економічного середовища міста багато в чому залежить від рівня розвитку та надійності його інфраструктури. Процес формування інфраструктури є досить тривалим. Він нерозривно пов'язаний з певними ресурсами, жорстко прив'язаний до території та багато в чому залежить від територіальної організації сфери виробництва та сфери обігу в кожному конкретному місті [32].

Регулювання розвитку територіальних громад здійснюється згідно положенням Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр., затвердженою постановою Кабінету Міністрів України у 2020 році [21], в яких визначено:

- об'єкт державної підтримки, яким є розбудова функціональної території громад шляхом залучення всіх суб'єктів розвитку та використання потенціалу ключових активів території;
- суб'єкти формування та реалізації політики державної підтримки розвитку громади, якими є органи державної влади й органи місцевого самоврядування на всіх рівнях (центральний, регіональний, місцевий) із залученням неурядових організацій;

- використання інтегрованого підходу (поєднання галузевого та територіального) до планування розвитку територій;
- спрямування державних інвестицій в проекти розвитку територій, розроблених на підставі даних діагностики інвестиційного потенціалу територій та виявлення їх проблем;
- обґрунтування фінансування з державного бюджету для вирішення проблемних питань територій, розвиток яких потребують державної підтримки;
- цільове спрямування бюджетних коштів через фонд регіонального розвитку на виконання програм регіонального розвитку, а також через надання відповідних трансфертів, передбачених Бюджетним кодексом України та законами України про державний бюджет на плановий та наступні роки;
- стратегічне планування розвитку територій і забезпечення ефективного управління ресурсами громади, призначеними для її розвитку.

Інфраструктура відображає загальні умови розвитку ефективного виробництва та гідного соціального життя. Саме створення найкращих умов для виробництва товарів, їх вільного руху та особистого споживання в містах є те головним, що відрізняє інфраструктуру від інших видів діяльності, є основною ознакою виділення її галузей із національного господарства. Отже, міська інфраструктура – це комплекс споруд і видів діяльності, який забезпечує створення необхідних умов для ефективного функціонування матеріального виробництва, вільного руху всіх видів товарів і ресурсів, а також нормальної життєдіяльності населення на території міста. Структура міської інфраструктури представлена на рис. 1.1.

Комунальна інфраструктура як складова міської інфраструктури являє собою цілісну та відносно замкнуту господарсько-майнову систему, (що створюється на певній території та об'єднує об'єкти комунальної інфраструктури та інші активи), що розвивається та функціонує на основі загального плану у прив'язці до об'єктів комунальної інфраструктури, що модернізуються/реконструюються (або будуються).

Інфраструктура міста у своєму розвитку має дві мети:

- є відображенням планів суб'єктів соціально-економічної системи щодо освоєння території міста та відображає їх інтереси;
- оптимальним чином досягає внутрішніх цілей власного розвитку [32].

Рисунок 1.1 – Структура міської інфраструктури

Джерело: власна розробка

Від ступеня розвитку інфраструктури залежить соціально-економічна ефективність міста та його конкурентоспроможність. Інфраструктура поглинає значну частину капіталовкладень території, тому велику роль має відігравати розміщення на ній таких виробництв, які найбільш ефективно використовують створену інфраструктуру та місцеві умови [32].

Місце регіональної інфраструктури у системі ринкових господарювання переважно визначається її функціями, серед яких можна виділити три найбільш суттєвих: розподільчу, комунікаційну та регулюючу [32].

Під розподільчою функцією розуміється здатність інфраструктури забезпечити розподіл товарно-матеріальних цінностей, фінансових та трудових ресурсів за галузями. Комунікаційна функція – це організація еквівалентного

обміну продуктами праці (товарами, послугами, інформацією тощо). Регулююча функція забезпечує відновлення та підтримку збалансованого попиту та пропозиції на різноманітних місцевих ринках. Нерозвиненість названих функцій здатна паралізувати виробництво, призвести до наростання негативних тенденцій місцевої економіки [32].

Як зазначають науковці, сучасна міська інфраструктура визначається, насамперед, діяльністю комплексу галузей міського господарства, які надають відповідні послуги для населення міста і для його виробничої сфери [9]. Відповідно, інфраструктуру в цілому, в тому числі і міську інфраструктуру, можна розділити на дві великі складові: виробничу і соціальну.

Власенко Г.О. під виробничою інфраструктурою розуміє комплекс галузей, що обслуговують «промислове та сільськогосподарське виробництво: будівництво доріг, каналів, портів, мостів, складів, енергетичне господарство, залізничний транспорт, зв'язок, водозабезпечення тощо» [4]. Аналіз літературних джерел з питання розгляду поняття інфраструктури як економічної категорії дозволяє виділити три ключові її характеристики:

1) всі складові інфраструктури не включають матеріальні цінності, а витрати на її формування окупаються після завершення виробничих циклів (після реалізації продукції) тих галузей, які її створюють;

2) формування виробничої інфраструктури випереджає створення, функціонування і розвиток виробничих галузей, оскільки останні не можуть існувати без інфраструктури;

3) рівень розвитку інфраструктури визначає потенціал розвитку території, на якій розташована дана інфраструктура. Крім цього, стан інфраструктури – це основний стратегічний інструмент розвитку території [4].

Пігуль Н.Г. під соціальною інфраструктурою розуміє сукупність об'єктів галузей, діяльність яких спрямована на «забезпечення загального рівня життя населення та гармонійного його розвитку» [16]. Для галузей соціальної інфраструктури на відміну від виробничих галузей, які створюють виробничу інфраструктуру, характерні певні особливості: значна трудомісткість; низька

частка матеріальних витрат у складі надання послуг у порівнянні із виробництвом матеріальних благ; значна частка грошових коштів у складі активів господарських суб'єктів соціальної сфери [15]. Також серед складових інфраструктури соціальна складова грає ключову роль у розвитку міста, оскільки спрямована на задоволення потреб населення міста, його робочої сили. Ц пов'язано з тим, що, соціальна інфраструктура забезпечує відтворення робочої сили, слідує за збереженням та відновленням охорони здоров'я, наданням освітніх послуг від дошкільних до вищої, через торгівельну мережу задовольняє потреби у продовольчих і промислових товарах, через культурні заклади зберігає і розвиває культурну спадщину [6]. Основні складові соціальної інфраструктури наведені на рис. 1.2.

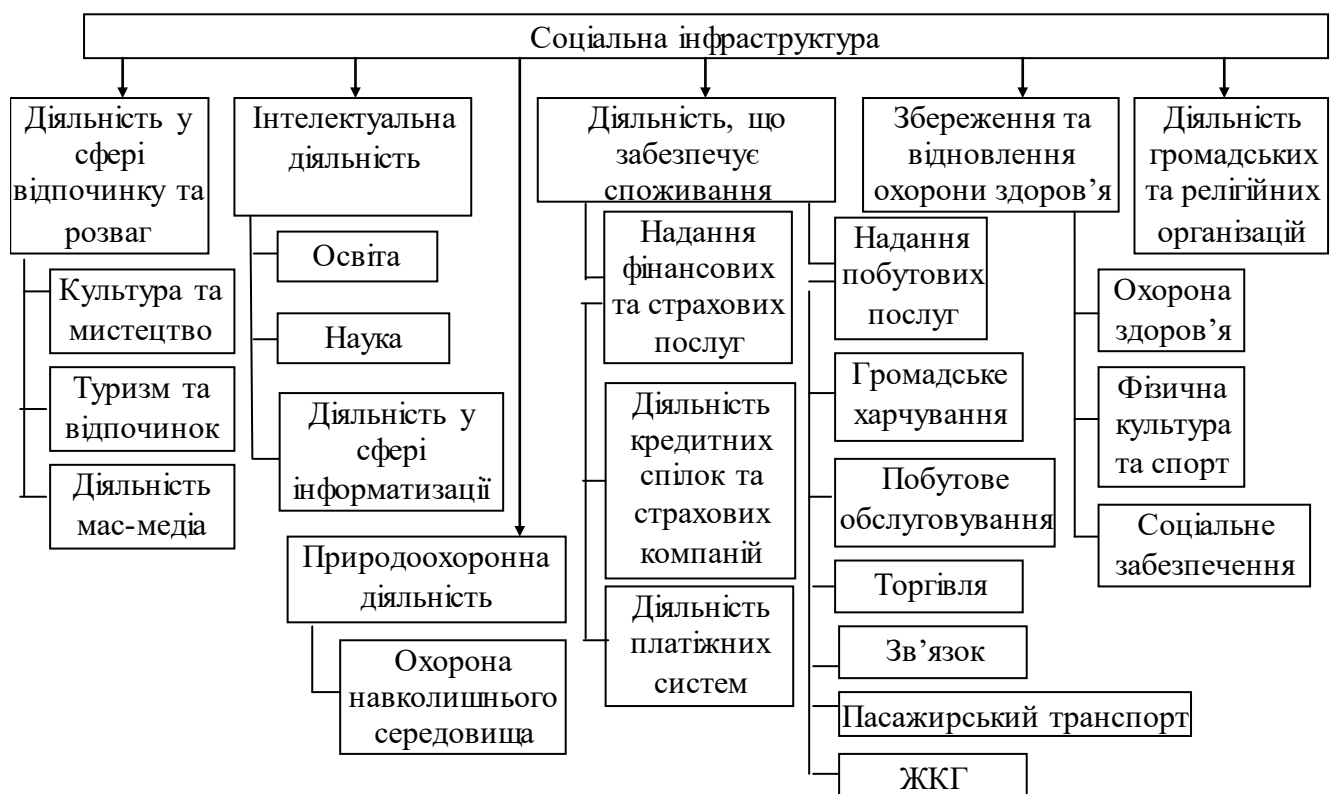

Рисунок 1.2 – Структура соціальної інфраструктури

Джерело: [11]

Житлово-комунальне господарство можна назвати однією із головних галузей соціальної інфраструктури міста. «Житлово-комунальні послуги – це

результат господарської діяльності, спрямованої на забезпечення умов проживання та/або перебування осіб у житлових і нежитлових приміщеннях, будинках і спорудах, комплексах будинків і споруд відповідно до нормативів, норм, стандартів, порядків і правил, що здійснюється на підставі відповідних договорів про надання житлово-комунальних послуг» [20]. Структура житлово-комунального господарства представлена на рис. 1.3.

Рисунок 1.3 – Структура житлово-комунального господарства міста

Джерело: власна побудова

Головними ознаками діяльності соціальної інфраструктури міста є його благоустрій та відтворення населення [18]. Це потребує відповідного фінансування. Але, нажаль, питання фінансування займають вагомe місце серед проблем функціонування і розвитку соціальної інфраструктури міста. Серед фінансових важелів забезпечення функціонування й розвитку соціальної інфраструктури міста можна виділити:

- 1) бюджетне фінансування;
- 2) державні інвестиції;
- 3) приватні інвестиції;
- 4) банківські кредити;
- 4) кошти благодійних організацій, спонсорів тощо.

Трофіменко М.Ю. визначає у своїй праці [31] як джерела фінансування соціальної інфраструктури: плата за надані послуги; бюджетні кошти; страхування; кредит; фінансові ресурси підприємств; кошти спонсорів, меценатів, благодійних організацій та фондів. Незважаючи на різноманітні джерела фінансування соціальної інфраструктури, головним джерелом фінансування розвитку інфраструктури міста є бюджет. Це можуть бути кошти як державного бюджету, так і кошти бюджету місцевого рівня, а саме міського бюджету або обласного бюджету. Необхідно відмітити, що у державному бюджеті передбачено забезпечення цільового фінансування інфраструктури за рахунок таких джерел: Державний фонд регіонального розвитку, Державний дорожній фонд, Державний фонд розвитку водного господарства, характеристика яких наведена в табл.1.1.

Таблиця 1.1 - Фонди державного бюджету України для розвитку інфраструктури

Фонд	Характеристика
Державний дорожній фонд	Створений як складова спеціального фонду Державного бюджету України з 1 січня 2018 року з метою цільового фінансування будівництва, реконструкції, ремонту й утримання автомобільних доріг
Державний фонд регіонального розвитку	Створений як складова загального фонду державного бюджету для виконання державної стратегії регіонального розвитку та регіональних стратегій розвитку, включаючи програми й заходи розвитку окремих адміністративно-територіальних одиниць. Надходження до нього передбачаються не менше 1 % прогнозного обсягу доходів загального фонду проекту Державного бюджету України на відповідний бюджетний період.
Державний фонд розвитку водного господарства	Створений як складова спеціального фонду державного бюджету з 7 грудня 2017 року з метою цільового фінансування . заходів з експлуатації водогосподарського комплексу; будівництва та реконструкції меліоративних систем; захисту від шкідливої дії вод сільських населених пунктів та сільськогосподарських угідь; централізованого водопостачання сільських населених пунктів, які користуються привізною водою; модернізації та розвитку водогосподарського комплексу
Фонд енергоефективності	Створений 08.06.2017 р. як державна установа з метою підтримки ініціатив щодо енергоефективності, впровадження інструментів стимулювання і підтримки здійснення заходів з підвищення рівня енергетичної ефективності будівель та енергозбереження, зокрема в житловому секторі. Засновником є Кабінет Міністрів України.

Джерело: складено на основі [2, 8, 7, 25].

Основна частина коштів, що виділяються на утримання житлово-комунального фонду ЖХК, витрачаються на проведення поточних ремонтних робіт. Для утримання житла у належному справному стані необхідно своєчасне та достатнє фінансування поточного ремонту. Великий обсяг матеріальних ресурсів,

що виділяються на поточний ремонт, ставлять завдання ефективнішого використання цього виду ресурсів.

До однієї з проблем, виходячи з якої стан цієї галузі є неналежним, відноситься недолік жорсткої та налагодженої системи контролю за грошовими коштами, що виділяються місцевими бюджетами. На даний момент основним напрямом модернізації системи фінансування цієї галузі є перехід від бюджетного утримування до оплати, які надаються житлово-комунальними господарствами, споживачами, при цьому надаючи пільги сім'ям. Також можна відзначити, що в Україні проводиться реформа житлово-комунальної сфери, яка спрямована на зростання інвестиційної привабливості житлово-комунального господарства.

Основними заходами справжньої реформи, за якої передбачається реалізація проектів модернізації та реформування житлово-комунального господарства, є:

- формування системи тарифного регулювання комунальних підприємств, до яких можна віднести підприємства – природних монополістів, реалізація контролю за обґрунтованістю тарифів;

- організація системи укладання довгострокових угод з інвесторами для залучення позабюджетних вкладень у розвиток житлово-комунального комплексу;

- кадрова стратегія;

- контроль за цільовим використанням інвестиційної складової тарифу на комунальні послуги;

- становлення сучасних систем інженерного постачання комунального господарства з використанням нових технологій та матеріалів, а також удосконалення екологічно небезпечних об'єктів;

- участь у заходах, які націлені на зростання експлуатаційної надійності об'єктів життєзабезпечення;

- переїзд мешканців зі старого та аварійного житла, удосконалення житлових умов громадян;

- збереження екологічно сприятливої ситуації в громадах;

- покращення дорожніх умов та організації дорожнього руху, удосконалення естетичного вигляду міста;

- компенсація втрачених доходів підприємств житлово-комунальної сфери, які можуть виникнути із застосуванням граничних індексів зміни розміру плати громадян за житлово-комунальні послуги, що встановлюються органами державної влади;

- підвищення зборів з населення, нараховані за наданні житлово-комунальні послуги;

- інформування населення про основні напрямки розвитку житлово-комунального господарства, а також про участь громадян у житлових відносинах;

- забезпечення паливно-енергетичними ресурсами населення, установ соціальної сфери.

Серед джерел фінансової підтримки розвитку міської інфраструктури виділяють кошти, які спрямовуються на фінансування впровадження на практиці державних інвестиційних проектів, які обираються щорічно у порядку, встановленому Законом України «Про інвестиційну діяльність» [22]. Особливо великих інвестицій потребують процеси модернізації та розвитку житлово-комунальної сфери, яка формує умови, необхідні для життєдіяльності населення міста. Як зазначають В.В. Тітяєв, О.М. Шептуха, крім постійного росту тарифів на житлово-комунальні послуги, ніяких реформ у цій сфері не проводиться [30]. На їх думку, особливу увагу необхідно звернути на енергозбереження ЖКГ, необхідність покращення якої не викликає сумніву на сьогодні. Однак, це не тільки «установка приладів обліку вироблених та споживаних послуг. Потрібна велика комплексна підпрограма, що включає модернізацію теплоенергетичного обладнання та комунальної інфраструктури, нові технології, забезпечення якості, надійності та ефективності надання ЖКГ» [30].

Основою нової інфраструктури міста має стати задоволення пріоритетних потреб його громадян, що дозволить перейти на більш високий рівень розвитку та збільшити кількість людей, які ведуть творчу інноваційну діяльність. Крім того,

впровадження інтелектуальних технологій дозволить відкрити можливості для інвестицій та розвитку інфраструктури міста у післявоєнний період [33].

Концепція Smart City (Розумне місто) включає комплекс розумних електронних технологій для більш ефективного та якісного управління містом. Із розвитком суспільства змінюється попит на більші продуктивні «інфраструктурні активи». Очікування у майбутньому сформувати ефективну інфраструктуру, в основі якої лежать ІТ технології, сприяло появі концепції «smart інфраструктури», в якій цифрові технології поєднуються із фізичною інфраструктурою для проведення моніторингу, прийняття ефективних рішень та надання якісних послуг у перспективі [37].

Відповідно, смарт інфраструктура міста являє собою організацію процесу управління міською інфраструктурою за допомогою електронних систем, які мають бути адаптивними до присутності людини та відповідати високим стандартам енергоефективності [34]. Розбудова смарт інфраструктури міста вимагає великих обсягів інвестування. Згідно даних компанії з питань аналітики GlobalData, у 2030 році витрати на реалізацію smart-проектів у містах оцінюються \$833 млрд. [12, 35].

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ФІНАНСУВАННЯ ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА В АСПЕКТІ РОЗВИТКУ МІСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

2.1 Аналіз стану міської інфраструктури Глухівської територіальної громади та бюджету її фінансування

Глухівська міська територіальна громада є адміністративно-територіальною одиницею в Сумській області, Шосткінському районі, яка була утворена у грудні 2020 року в результаті об'єднання територіальної громади міста Глухів та територіальних громад 24 сільських населених пунктів згідно розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 723-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Сумської області» [19]. Представляє інтереси Глухівської територіальної громади та здійснює від її імені функції та повноваження Глухівська міська рада, яка є первинним суб'єктом самоврядування, обраним мешканцями територіальної громади [22].

Таким чином, у складі Глухівської територіальної громади з грудня 2020 року налічується 25 населених пунктів, розташованих в північно-східній частині Сумської області (Полісся України), а саме в 145 км від обласного центру місто Суми. Адміністративним центром Глухівської міської територіальної громади є м. Глухів. Загальна її площа складає 456,49 км². При цьому мінімальна відстань населених пунктів до м. Глухів складає 9 км., а максимальна відстань – 30 км [24]. Глухівська громада займає 9,0% площі Шосткінського району та 1,9% Сумської області. Щільність населення складає 85,9 осіб/км² і є значно вищою від аналогічних показників по Сумській області (44,8 осіб/км²) та Шосткінському району (36,6 осіб/км²). Це пояснюється високою питомою вагою міського населення у загальній її кількості.

Станом на початок листопада 2022 року чисельність наявного населення громади складає 38120 осіб, що на 2,24 % менше у порівнянні за цей же період минулого року, ніж за відповідний період 2021 року. У структурі населення Глухівської міської ради станом на початок листопада 2022 року частка міського населення складає 82,8% (31550 осіб), решта 17,2% - сільське населення (6570 осіб). Про це свідчать дані, наведені на рис. 2.1.

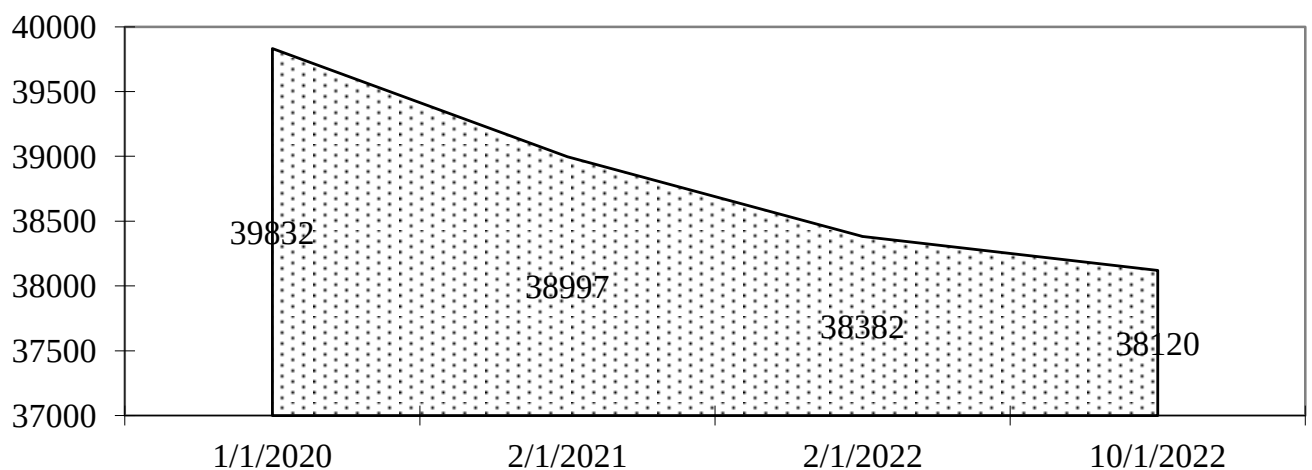

Рисунок 2.1 – Кількість населення Глухівської міської територіальної громади у динаміці 2020-2022 років

Джерело: побудовано на основі [24]

З даних наведених на рис. 2.1 можна зробити висновок про стрімке зменшення кількості населення Глухівської міської територіальної громади. Тільки за 2022 рік (упродовж лютий-листопад) кількість населення зменшилось на 263 особи або 68%.

Станом на 1 липня 2022 року за даними Державної служби зайнятості на обліку перебувало 863 особи, в тому числі 847 осіб мали статус безробітного. Працездатне населення задіяне в сільськогосподарській галузі, оскільки 69% загальної території громади належить до земель сільськогосподарського призначення (31578,39 га). Необхідно відмітити, що 52,3% складає рівень розораності території громади, 69,18% - рівень розораності

сільськогосподарських угідь. складає, з яких 69,18% є розораними [24]. На території громади працює 13 аграрних підприємств, 7 з яких входять до складу агрохолдингів, два – фермерських господарства, а решта (4) – це сільськогосподарські підприємства, які обробляють до 100 га сільськогосподарських угідь [24]. Крім цих підприємств, наповнювачами місцевого бюджету є місцеві підприємці, серед яких станом на 1 жовтня 2022 року 1129 фізичних осіб підприємців та 170 юридичних осіб [24].

Щороку за рахунок коштів спеціального фонду місцевого бюджету, а саме бюджету розвитку, а також субвенцій, виділених з державного бюджету України здійснюється реконструкція об'єктів житлово-комунального господарства громади, об'єктів соціально-культурного призначення та інших об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури комунальної власності. Склад і структура об'єктів соціальної та виробничої інфраструктури Глухівської міської територіальної громади наведені в табл. 2.1.

Таблиця 2.1 – Склад і структура соціальної та виробничої інфраструктури Глухівської міської територіальної громади станом на 1 січня 2022 року

Назва об'єкта інфраструктури	Кількість одиниць	Форма власності
1	2	3
1. Заклади охорони здоров'я, всього	17	комунальна
в т.ч. обласна лікарня	1	комунальна
міська лікарня	2	комунальна
сільський фельдшерський пункт	9	комунальна
сільська амбулаторія	1	комунальна
сільський фельдшерсько-акушерський пункт	4	комунальна
2. Заклади освіти, всього	31	
в т.ч. вищої освіти	1	державна
середньо- та професійно-технічної освіти	4	державна і комунальна
загальної освіти	12	комунальна
інтернат	1	комунальна
дошкільної освіти	13	комунальна
3. Заклади культури, спорту	37	
в т.ч. будинки культури	14	комунальна
бібліотеки	9	комунальна
музеї	5	комунальна
дозвілля	3	комунальна
спортивні	6	недержавна
4. Торгівельні об'єкти	24	
в т.ч. великі магазини	5	недержавна

Продовження табл. 2.1

1	2	3
---	---	---

ринки	2	недержавна
місця громадського харчування	17	приватна
5. Об'єкти соціальної сфери	29	
в т.ч. зони відпочинку та рекреаційні зони	4	комунальна
транспортні комунікації	2	комунальна
автостоянки	2	приватна
житлово-експлуатаційні контори	2	комунальна і недержавна
відділення банків	6	державна і недержавна
відділення поштового зв'язку	13	державна і недержавна
РАЗОМ	138	

Джерело: побудовано на основі [14]

На одного мешканця Глухівської громади припадає 30,1 м² житлової площі, що суттєво перевищує середнє значення по Україні [29]. Комфортні умови проживання на території Глухівської міської ради забезпечують якісне та ефективне обладнання житлового фонду централізованим водопостачанням, водовідведенням та централізованим тепlopостачанням (табл. 2.2).

Таблиця 2.2 - Обладнання житлового фонду Глухівської міської ради станом на 1 січня 2021 р.

Показник	Кількість квартир (будинків), одиниць	Загальна площа обладнаних житлових приміщень, м ²	Питома вага кількості одиниць, %	Питома вага площі, %
Водопроводом	17010	977011	92	100
Каналізацією	15901	-	86	-
Опаленням	14400	-	77,9	-
в т.ч. газом	9886	-	53,5	-
централізованим	4514	191019	24,4	19,6

Джерело: побудовано на основі [29]

Дані, наведені в табл. 2.2, свідчать про те, що станом на початок створення Глухівської територіальної громади (2021 р.) 92% від загальної кількості її житлового фонду обладнані водопроводом та 86,0% каналізацією. Централізованим тепlopостачанням на території Глухівської міської ради забезпечується 24,4% від загальної кількості приміщень житлового фонду. Переважає газове опалення, котре функціонує в 53,5% житлових приміщень. Комунальні послуги згідно опитування мешканців громади надаються на задовільному рівні [29].

У процесі соціологічне дослідження проблемних питань життєдіяльності Глухівської міської громад та бачення її мешканців свого розвитку на перспективу (2027 рік), проведеного у лютому 2021 року серед 575 осіб, було виявлено, що майже половина респондентів не задоволені життям на території громади і тільки кожному 14 з опитаних (7,7%) життя в громаді виявилось комфортним. Однією із причин таких відповідей є не задоволення якістю комунальних послуг, що надаються підприємствами комунально-житлової сфери Глухівської міської громад.

На рис. 2.2 наведені результати соціологічного опитування мешканців Глухівської міської громади щодо якості надання комунальних послуг. Оцінка надавалась в розрізі таких критеріїв: «2» - погано 25,1%; «3»- задовільно 49,5%; «4» - добре 23,1%; «5» - відмінно 2,3%.

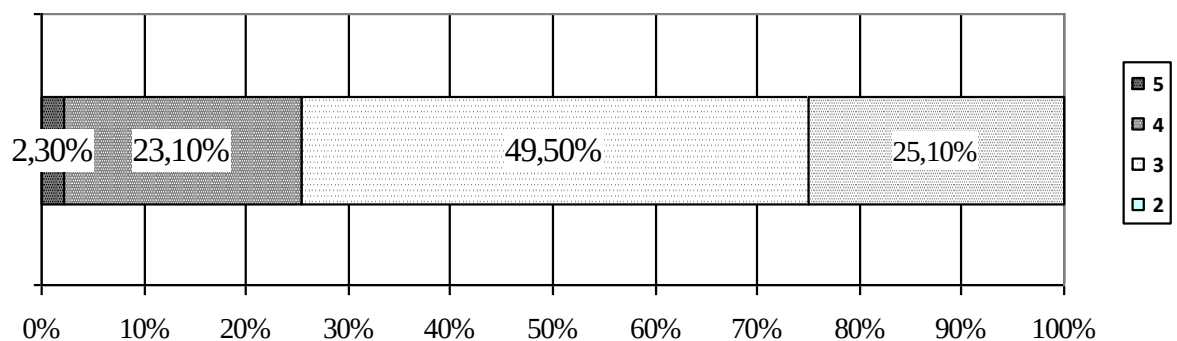

Рисунок 2.2 - Результати соціологічного опитування мешканців Глухівської міської громади щодо якості надання комунальних послуг

Джерело: [29]

Органи місцевого самоврядування територіальної громади, а саме Глухівська міська рада для утримання й розвитку власної соціальної та виробничої інфраструктури потребують достатніх фінансових ресурсів. Ключовим джерелом фінансової підтримки місцевої інфраструктури є місцевий бюджет. Середні показники місцевого бюджету Глухівської міської

територіальної громади у порівнянні із аналогічними показниками по Сумській області та по Україні в цілому на початок 2022 року представлені в табл. 2.3.

Таблиця 2.3 – Показники бюджету Глухівської міської територіальної громади на початок 2022 року

Показники	Середній по громаді	Середній по Сумській області	Середній по Україні
Доходи загального фонду на одного мешканця, грн.	4712,40	3873,08	1145,13
Видатки загального фонду на одного мешканця, грн.	6553,1	5194,63	1750,82
Капітальні видатки на одного мешканця, грн.	629,70	486,26	74,89
Рівень дотаційності бюджетів, %	8,40	5,86	15,57
Співвідношення видатків на утримання апарату управління із сумою доходів загального фонду, %	20,50	26,72	28,37
Частка заробітної плати у видатках загального фонду, %	74,6	78,59	82,54
Видатки на загальну середню освіту на одного учні, грн.	39187,20	31058,22	9364,05
Частка місцевих податків і зборів у доходах загального фонду, %	26,0	38,12	36,55

Джерело: побудовано на основі [5]

Дані табл. 2.3 говорять про той факт, що середні показники бюджету Глухівської територіальної громади значно перевищують аналогічні показники по Сумській області та по Україні в цілому. Якщо порівняти доходи місцевого бюджету у динаміці 2020-2021 років, то можна спостерігати тенденцію їх росту, про що свідчать дані табл. 2.4.

Таблиця 2.4 – Динаміка доходів бюджету Глухівської міської територіальної громади за 2020-2022 роки, млн. грн.

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 від 2020, %
Доходи загального фонду бюджету	182,1	263,4	283,4	55,6
Доходи спеціального фонду бюджету	7,7	11,0	10,5	36,4
Разом	189,8	274,4	293,9	54,8

Джерело: побудовано на основі [13]

Також за період 2020-2022 років спостерігається тенденція росту видатків бюджету Глухівської територіальної громади, про що свідчать показники, наведені в табл. 2.5.

Таблиця 2.5 – Динаміка видатків бюджету Глухівської міської територіальної громади за 2020-2022 роки, млн. грн.

Показник	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 від 2020,%
Видатки загального фонду бюджету	177,2	258,9	279,6	57,8
Видатки спеціального фонду бюджету	12,6	15,5	14,3	13,5
Разом	189,8	274,4	293,9	54,8

Джерело: побудовано на основі [13]

Порівняння темпів росту доходів і видатків місцевого бюджету показало, що видатки загального фонду бюджету зростають швидшими темпами (на 2,2%), ніж доходи загального фонду бюджету. Розподіл видатків бюджету Глухівської міської ради за 2022 рік представлений на рис. 2.3.

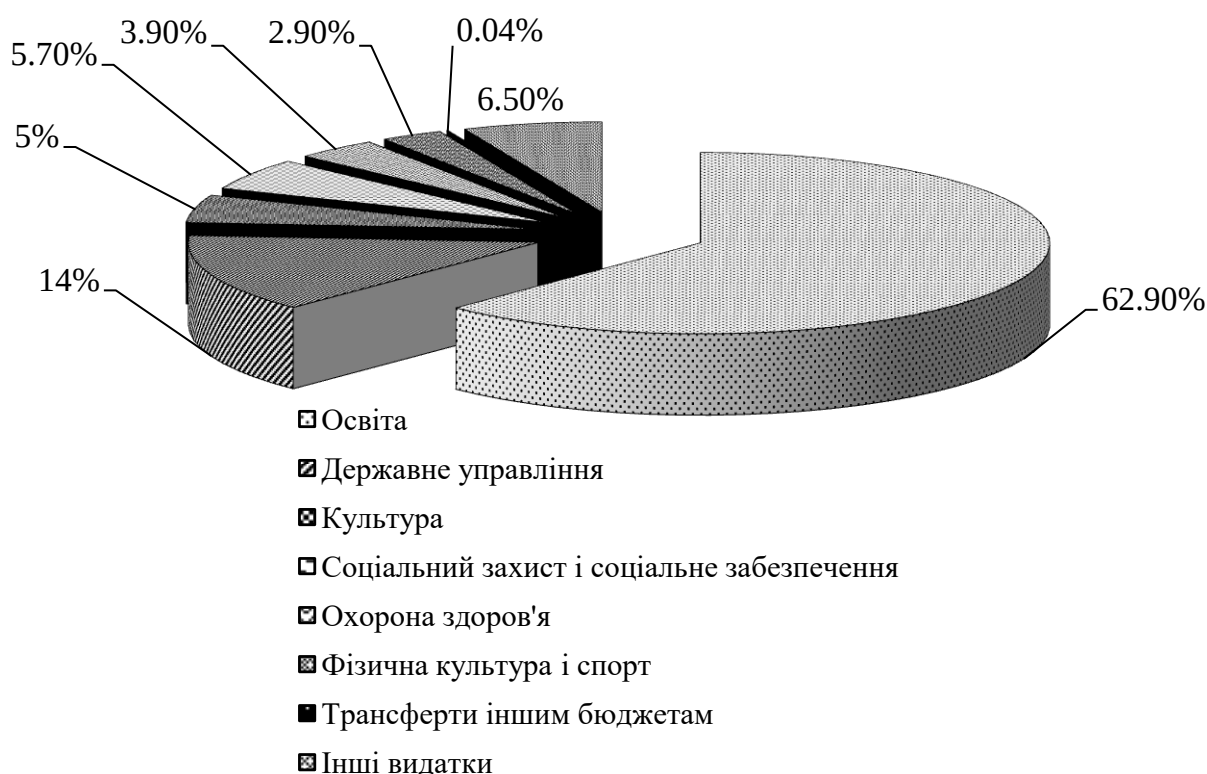

Рисунок 2.3 – Розподіл видатків бюджету Глухівської міської ради на 2022 рік

Джерело: побудовано на основі [13]

З рис. 2.3 можна побачити, що максимальний розмір видатків бюджету припадає на освіту (62,9%), потім – на державне управління (14%) і соціальний захист та соціальне забезпечення (5,7%). Видатки на житлово-комунальне господарство громади входить до складу інших видатків, частка яких складає

6,5%. Більш детально фінансування житлово-комунальної інфраструктури Глухівської територіальної громади розглянемо у наступних підрозділах.

2.2 Оцінка ресурсного забезпечення та фінансового стану Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради

Реформування житлово-комунального господарства (ЖКГ) Глухівської територіальної громади згідно свої повноважень, визначених Положенням про Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради, виконує Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради, яке є її структурним підрозділом [17].

Управління житлово-комунального господарства та містобудування міської ради є юридичною особою, має самостійний баланс, рахунки в органах Державного казначейства. Діяльність Управління здійснюється згідно Закону України про житлово-комунальні послуги [13] і спрямована на вирішення таких завдань процесу управління, в тому числі і контролю:

- реалізація державної та місцевої політики у сфері житлово-комунального господарства та містобудування;
- забезпечення належного утримання та ефективної експлуатації комунальних об'єктів житлово-комунального господарства, надання якісних послуг, які б відповідали нормативам;
- організація роботи з утримання та ремонту дорожньо-мостового господарства;
- організація заходів з благоустрою населених пунктів міської ради, озеленення, охорони зелених насаджень і водоймищ, створення місць відпочинку громадян та здійснення;
- аналіз стану житлово-комунального господарства і підготовка пропозицій до проекту місцевого бюджету з питань фінансування заходів розвитку житлово-

комунального господарства, благоустрою, енергозбереження та вирішення інших питань [17].

Для виконання своїх функцій Управління має у своєму розпорядженні певні види активів, зміна яких за останні три роки представлена в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 – Аналіз активів Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 роки, тис. грн.

Активи	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 від 2020,%
1. Нефінансові активи, разом	24669,78	27684,71	28325,34	14,82
в т.ч. основні засоби	24207,51	26981,37	27090,07	11,91
запаси	462,27	703,34	1235,27	167,22
2. Фінансові активи, разом	26,22	40,95	32,61	24,37
в т.ч. поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	6,10	-	-	-
поточна дебіторська заборгованість за розрахунками із соціального страхування	-	-	0,95	-
грошові кошти та їх еквіваленти в казначействі	20,12	40,95	31,66	57,36
РАЗОМ	24696,00	27725,66	28357,95	14,83

Джерело: фінансова звітність ф.1-дс Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 рр.

Активи Управління складаються із фінансових (0,1%) та нефінансових активів (99,9%), питома вага яких не змінюється впродовж 2020-2022 років. Абсолютні розміри складових активів за цей період мають тенденцію росту, а саме, фінансові активи зросли на 24,37%, а нефінансові активи – на 14,82%. У складі нефінансових активів перевагу мають основні засоби. Їх частка склала на кінець 2022 року 95,6%, відповідно, частка запасів складає 4,4%. При цьому вартість запасів зросла за період 2020-2022 роки в 1,67 рази, а вартість основних засобів – на 11,92%. У складі фінансових активів переважає частка грошових коштів та їх еквівалентів в казначействі. Вона складала 76,7% у 2020 році і мала тенденцію росту до 97% у 2022 році. Відповідно, частка дебіторської заборгованості мала тенденцію зменшення. У 2020 році поточна дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги складала 24,3%, у 2022 році вона була відсутня. Однак частка поточної дебіторської заборгованості за розрахунками із соціального страхування склала 3%. Необхідно відзначити зростання абсолютно

ліквідних коштів у балансі Управління на 57,36%, сума яких у 2020 році склала 31,66 тис. грн. В цілому необхідно відзначити збільшення активів Управління на 14,83%. Відповідно, можна говорити про зростання пасивів Управління на 14,83%. Склад і динаміка пасивів Управління наведені в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 – Аналіз пасивів Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 роки, тис. грн.

Пасиви	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 від 2020, %
1. Власний капітал та фінансовий результат, разом	24696,00	27725,66	27816,50	12,63
власний капітал	26242,40	40678,75	41291,39	57,34
в т.ч. фінансовий результат	-1546,40	-12953,09	-13474,89	8,71 раз
2. Зобов'язання, разом	-	-	541,45	-
в т.ч. поточні зобов'язання за платежами до бюджету	-	-	0,186	-
поточні зобов'язання за товари, роботи, послуги	-	-	540,50	-
поточні зобов'язання за розрахунками з оплати праці	-	-	0,766	-
РАЗОМ	24696,00	27725,66	28357,95	14,83

Джерело: фінансова звітність ф.1-дс Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 рр.

Пасиви Управління у 2022 році складаються із власного капіталу та фінансового результату (98,1%) та зобов'язань (1,9%). У попередніх 2020 та 2021 роках у складі пасивів був лише власний капітал та фінансовий результат (100%). Абсолютний розмір власного капіталу за цей період має тенденцію росту на 57,34%, а фінансовий результат у вигляді збитку – у 8,71 разів. У складі зобов'язань перевагу мають поточні зобов'язання за товари, роботи, послуги. Їх частка склала на кінець 2022 року 99,8%, відповідно, частка поточних зобов'язань за платежами до бюджету складає 0,03%, а частка поточних зобов'язань за розрахунками з оплати праці - 0,17%.

У процесі своєї діяльності Управління має надходження і здійснює відповідні витрати, аналіз яких наведений у табл. 2.8., 2.9.

Таблиця 2.8 – Аналіз доходів Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 роки, тис. грн.

Доходи	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 від 2020, %
Доходи від обмінних операцій, всього	12973,94	26442,24	47548,36	3,7 разів
в т.ч. бюджетні асигнування	12951,21	26424,39	47548,36	3,7 разів
доходи від продажу активів	-	5,25	-	-
інші доходи від обмінних операцій	22,73	12,60	-	-

Джерело: фінансова звітність ф.2-дс Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 рр.

З показників, наведених в табл. 2.8, можна зробити висновок про зростання доходів Управління за період 2020-2022 роки в 3,7 рази. Це відбулось завдяки росту бюджетних асигнувань, які складали у 2020 році 99,8% у складі доходів Управління та мали тенденцію росту до 100%. У складі доходів управління станом на кінець 2020 та 2021 року налічувались інші доходи від обмінних операцій, частки яких, відповідно, складала 1,2% та 0,05%. За абсолютними розмірами доходи від інших обмінних операцій за цей період зменшились на суму 10,13 тис. грн. або на 44,6%. У 2021 році Управління отримало доходи від продажу активів на суму 5,25 тис. грн. Їх частка у структурі доходів Управління склала лише 0,02%.

З показників, наведених в табл. 2.9, можна зробити висновок про зростання витрат Управління за період 2020-2022 роки в 3,5 рази. Це відбулось завдяки росту витрат на виконання бюджетних програм, які складали за весь період дослідження 99,9% у складі витрат Управління та мали тенденцію росту в абсолютних величинах в 3,7 рази. У складі витрат управління станом на кінець 2020 та 2021 року налічувались витрати на виготовлення продукції (виконання робіт, надання послуг), частки яких, відповідно, складали 0,02% та 0,05%. За абсолютними розмірами розміри цих витрат мали тенденцію росту на 10,97 тис. грн. У 2020 році та у 2022 році Управління здійснювали інші витрати за обмінними операціями, частки яких були незначні (приблизно 0,01%).

Таблиця 2.9 – Аналіз витрат Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 роки, тис. грн.

Пасиви	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 від 2020,%
Витрати за обмінними операціями, всього	13810,38	27011,12	48398,92	3,7 рази
в т.ч. витрати на виконання бюджетних програм	13806,63	26998,00	48398,62	3,7 рази
витрати на виготовлення продукції (виконання робіт, надання послуг)	2,15	13,12	-	-
інші витрати за обмінними операціями	1,60	-	0,3	-81,25
Витрати за необмінними операціями, всього	3,15	8,40	3,29	4,44
в т.ч. інші витрати за необмінними операціями	3,15	8,40	3,29	4,44
Витрати, разом	13813,53	27019,52	48402,21	3,5 рази

Джерело: фінансова звітність ф.2-дс Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 рр.

Крім витрат за обмінними операціями у складі витрат Управління спостерігаються витрати за необмінними операціями, частка яких складає приблизно 0,01%. За абсолютними величинами спостерігається нерівномірна їх зміна, тобто у 2021 році вони зростають у порівнянні із 2020 роком на 5,26 тис. грн. або в 2,7 рази, а у наступному 2022 році цей вид витрат зменшується на 5,11 тис. грн. або на 60,83%. В цілому за три роки витрати за необмінними операціями зменшились на суму 0,14 тис. грн. або на 4,44%.

Порівняння доходів і витрат Управління показує, що за весь період дослідження 2020-2022 роки сума витрат перевищувала суму доходів досліджуваного об'єкта. Це говорить про дефіцит грошових компаній у бюджетній установі. Динаміка дефіциту грошових коштів Управління наведений на рис. 2.4.

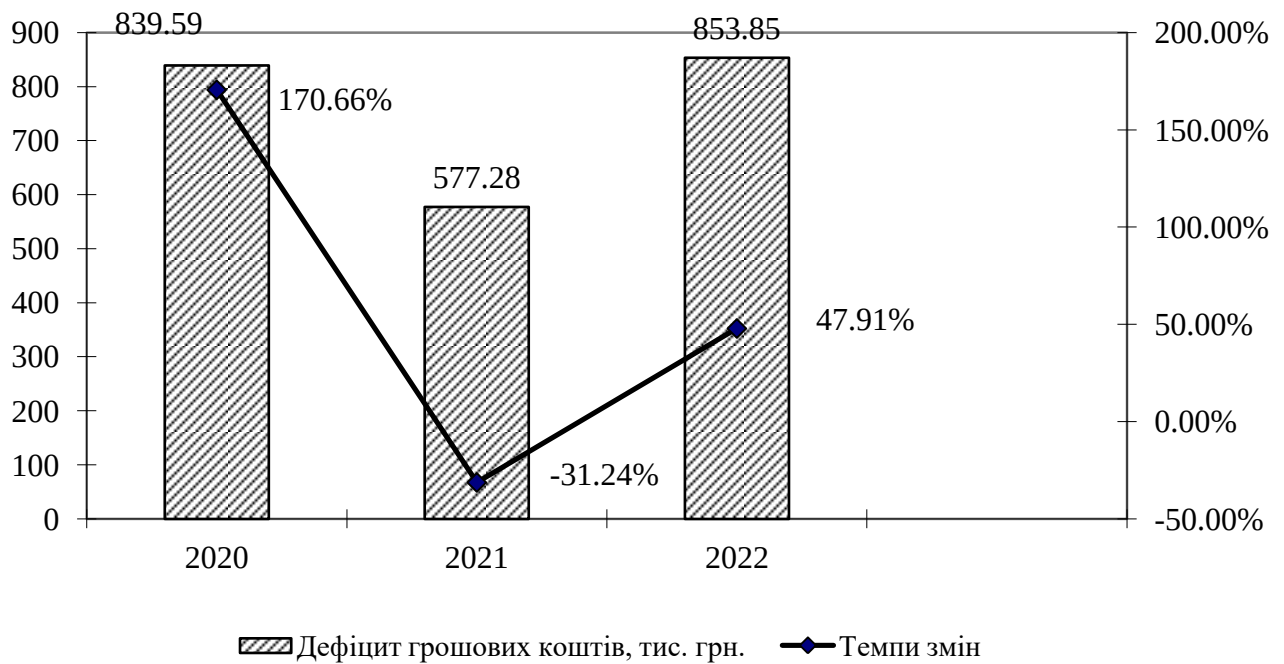

Рисунок 2.4 – Динаміка дефіциту грошових коштів Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 рр.

Джерело: фінансова звітність ф.2-дс Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 рр.

З рис. 2.4 можна зробити висновок про зростання дефіциту грошових коштів Управління за 2020-2022 роки на суму 14,26 тис. грн. або на 1,7%. При цьому у 2020 році темпи росту дефіциту коштів складав 170,66%, у 2021 році, навпаки, зменшення дефіциту коштів на 31,24% і за останній період дослідження 2022 рік спостерігаємо знову зростання дефіциту на 47,91%.

Розглянемо структуру операційних витрат Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради станом на кінець 2022 рр. (рис. 2.5).

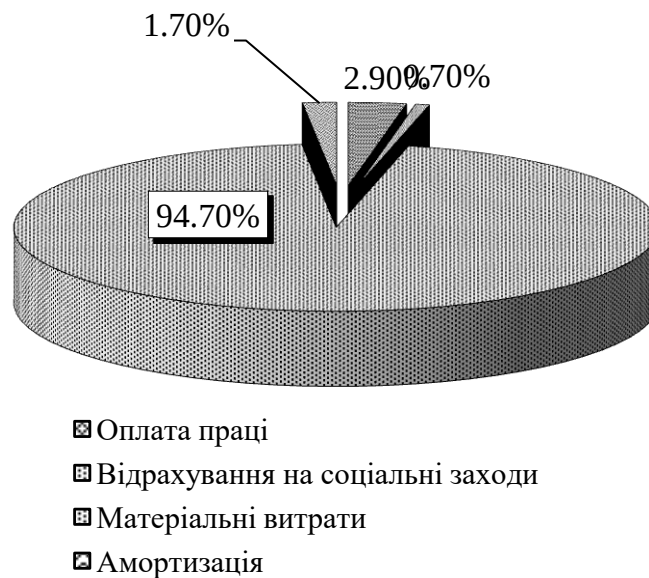

Рисунок 2.5 – Структура операційних витрат Управління житлово-комунального господарств та містобудування Глухівської міської ради станом на кінець 2022 рр.

Джерело: фінансова звітність ф.2-дс Управління житлово-комунального господарств та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 рр.

Із рис. 2.5 зробимо висновок, що у складі операційних витрат Управління у 2022 році (аналогічно у попередніх періодах) найбільша питома вага припадає на матеріальні витрати (94,7%), оплата праці складає лише 2,9%, амортизація – 1,7%.

Розглянемо динаміку витрат за обмінними операціями за період 2020-2022 роки (табл. 2.10).

Аналіз даних, наведених в табл. 2.10, свідчать про збільшення витрат за обмінними операціями в 3,7 рази. Станом на кінець 2020 року їх сума склала 48398,92 тис. грн. Це сталося завдяки росту матеріальних витрат в 3,9 раз, а також росту інших витрат, які входять до складу витрат за обмінними операціями. Це зростання витрат на оплату праці на 16,34%, відповідно, зростання відрахування на соціальні заходи на 16,34%, зростання суми амортизації на 44,33% та зменшення інших витрат на 81,25%.

Таблиця 2.10 – Аналіз витрат за обмінними операціями Управління житлово-комунального господарств та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 роки, тис. грн.

Витрати	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 від 2020, %
Витрати на оплату праці	1200,46	1497,69	1418,60	16,34
Відрахування на соціальні заходи	271,05	331,22	315,35	16,34
Матеріальні витрати	11763,61	24435,99	45836,69	в 3,9 раз
Амортизація	573,66	746,22	827,98	44,33
Інші витрати	1,60	-	0,30	-81,25
Витрати, разом	13810,38	27011,12	48398,92	3,7 рази

Джерело: фінансова звітність ф.2-дс Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 рр.

Для оцінки фінансового стану Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради визначимо на підставі коефіцієнтного аналізу показники його фінансової стійкості та ліквідності (табл. 2.11 і табл. 2.12)

Таблиця 2.11 – Динаміка показників фінансової стійкості Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 роки

Показники	Розрахунок	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 від 2020, +/-
Коефіцієнт фінансової незалежності	Власний капітал та фінансовий результат / Валюта балансу	1	1	0,98	-0,02
Коефіцієнт фінансової стабільності	Власний капітал та фінансовий результат / Зобов'язання	-	-	51,37	51,37
Коефіцієнт загальної заборгованості	Зобов'язання / Валюта балансу	-	-	0,02	0,02

Джерело: фінансова звітність ф.1-дс Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 рр.

Показники фінансової стійкості Управління, наведені в табл. 2.11, свідчать про те Управління є фінансово стабільною бюджетною установою. Про це свідчать значення коефіцієнта фінансової стабільності, яке більше нормативного значення. Зменшення показника фінансової незалежності є несуттєвим, оскільки у 2022 році

в Управління з'явилися поточні зобов'язання. Але Управління немає довгострокових зобов'язань, що є позитивним для його фінансового стану, оскільки відсутня залежність від довгострокових зобов'язань.

Аналіз ліквідності Управління на підставі розрахованих показників, представлених в табл. 2.12, можна зробити висновок про спроможність Управління погашати свої поточні зобов'язання, за виключенням здійснення негайних платежів. Про це свідчать значення показників загальної ліквідності та швидкої ліквідності, які перевищують критичне значення, та значення коефіцієнта абсолютної ліквідності, значення кого менше критичного значення (0,2).

Таблиця 2.12 – Динаміка показників ліквідності Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 роки

Показники	Розрахунок	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення 2022 від 2020, +/-
Коефіцієнт загальної ліквідності	Оборотні активи / Поточні зобов'язання	-	-	50,09	50,09
Коефіцієнт швидкої ліквідності	Поточна дебіторська заборгованість та грошові кошти / Поточні зобов'язання	-	-	51,37	0,06
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	Грошові кошти / Поточні зобов'язання	-	-	0,06	0,06

Джерело: фінансова звітність ф.1-дс Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 рр.

Оскільки у 2022 році в Управління з'явилися поточні зобов'язання, доцільним є для цього періоду зробити оцінку фінансового стану Управління на підставі трьох компонентного показника, який характеризує здатність фінансувати оборотні активи власними джерелами фінансових ресурсів різного терміну використання (табл. 2.13).

Таблиця 2.13 – Оцінка фінансового стану Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради станом на кінець 2022 року, тис. грн.

Показники	Розрахунок	Значення
-----------	------------	----------

1. Наявність власних оборотних коштів (ВОК)	Власний капітал та фінансовий результат – Основні засоби	726,43
2. Наявність довгострокових джерел формування запасів	Власні оборотні кошти + довгострокові зобов'язання та кредити	726,43
3. Загальна величина основних джерел формування запасів	Довгострокові джерела + поточні зобов'язання	1267,88
4. Величина запасів	р.1050 ф.1-дс	1235,27
5. Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів	Власні оборотні кошти – запаси	-509,27
6. Надлишок (+) або нестача (-) довготермінових джерел формування запасів	Довгострокові джерела формування запасів – запаси	-509,27
7. . Надлишок (+) або нестача (-) загальної величини основних джерел формування запасів	Загальна величина основних джерел формування запасів – запаси	32,61
Трьох компонентний показник	(0,0,1)	
Тип фінансового стану	нестійкий	

Джерело: фінансова звітність ф.1-дс Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 рр.

Проведений аналіз показав, що основною проблемою нестійкого фінансового стану Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2022 рік є низькі доходи та високі витрати. Ці проблеми є закономірними з огляду на загальний фінансовий стан житлово-комунального господарства та зростання дефіциту бюджету України, що потребує вирішення не тільки на рівні самого Управління, а й на макроекономічному рівні. Низький рівень доходів та високий рівень витрат викликає зростання дефіциту грошових коштів, що негативно впливає на фінансовий стан Управління.

2.3 Аналіз бюджетного фінансування житлово-комунального господарства та містобудування як складової розвитку інфраструктури Глухівської міської ради

Житлово-комунальне господарство Глухівської міської ради є інфраструктурною складовою системи державного управління та місцевого самоврядування. Однак, за твердженням К.С. Савенко, у фінансуванні житлово-

комунального господарства перевага віддається місцевому бюджету за остаточним принципом [27]. Про це свідчать показники аналізу складу та структури видатків бюджету Глухівської міської ради за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету, наведені в табл. 2.14, 2.15.

Таблиця 2.14 – Склад видатків бюджету Глухівської міської ради за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету у динаміці 2020-2022 років, грн.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення, %		
				2021 до 2020	2022 до 2021	2022 до 2020
Загальнодержавні функції	1604963	2427914	2585507	51,3	6,5	61,1
Громадський порядок, судова влада та безпека	915	-	-	-	-	-
Економічна діяльність	3383630	14274935	11528257	4,2 рази	-19,2	3,4 рази
Охорона навколишнього середовища	70000	290807	235523	4,2 рази	-19,0	3,4 рази
Житлово-комунальне господарство	8750868	10022753	19087806	14,5	90,4	2,2 рази
Соціальний захист та соціальне забезпечення	3154	3112	14965118	-1,3	4808,8 рази	4744,8 рази
Разом	13813530	27019521	48402211	95,6	79,1	3,5 рази

Джерело: побудовано на основі [13]

На підставі табл. 2.14 і 2.15 можна зробити висновки про зростання видатків на утримання інфраструктури Глухівської міської ради кожного року. Так у 2021 році у порівнянні із 2020 роком видатки на утримання інфраструктури Глухівської міської громади зросли на 95,6%, у 2022 році у порівнянні із 2021 роком - на 79,1%, в цілому за три роки в 3.5 рази.

Таблиця 2.15 – Структура видатків бюджету Глухівської міської ради за функціональною класифікацією видатків та кредитування бюджету у динаміці 2020-2022 років, %

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення, +/-		
				2021 до 2020	2022 до 2021	2022 до 2020
Загальнодержавні функції	11,6	0,09	5,3	-6,3	5,21	-6,3
Громадський порядок, судова влада та безпека	0,01	-	-	-	-	-
Економічна діяльність	24,5	52,8	23,8	28,3	-29,0	-0,7
Охорона навколишнього середовища	0,5	1,1	0,5	0,6	-0,6	0
Житлово-комунальне	63,3	37,1	39,4	14,5	90,4	2,2 рази

господарство						
Соціальний захист та соціальне забезпечення	0,09	0,01	31,0	-26,2	30,99	30,91
Разом	100	100	100	-	-	-

Джерело: Джерело: побудовано на основі [13]

Найбільше видатки зросли на соціальний захист і соціальне забезпечення населення громади – в 4744,8 рази, а також на утримання житлово-комунального господарства – в 2,2 рази. В 3,4 рази зросли видатки на економічну діяльність на охорону навколишнього середовища. Станом на кінець 2020 року у структурі видатків бюджету Глухівської міської громади найбільшу питому вагу мають видатки на утримання житлово-комунального господарства: у 2020 році вони склали 63,3%, а у 2022 році їх частка зменшилась в 2,2 рази і складає 39,4%. На фінансування ЖКГ громади у 2022 році було виділено майже 19,1 млн. грн. згідно функціональної класифікації видатків місцевого бюджету.

Крім цього, на утримання житлово-комунального господарства та благоустрій населених пунктів громади виділяються кошти згідно програмної класифікації з метою виконання цільових бюджетних програм, розроблених громадою Глухівської міської ради, а також у складі відподвіних субвенцій з державного бюджету та коштів, запланованих згідно відомчої класифікації бюджету на казначейські рахунки Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради, які протягом бюджетного періоду розподіляються на фінансування запланованих заходів. Розподіл бюджетних видатків Управління за загальним та спеціальним фондами протягом 2020-2022 років представлений в табл. 2.16., 2.17.

Таблиця 2.16 – Розподіл видатків загального фонду бюджету Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 рр., тис. грн.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення, %		
				2021 до 2020	2022 до 2021	2022 до 2020
Управління ЖКГ та містобудування	9157,22	12118,85	19382,84	32,3	59,9	111,7
1 Керівництво і управління	1634,22	2202,08	2494,04	34,7	13,3	52,6
2 Інша діяльність у сфері держуправління	7,00	7,00	4,00	0	-42,9	-42,9

3 Інші заходи у сфері соціального захисту і соціального забезпечення	6,00	5,00	3,10	-16,7	-38,0	-48,3
4 Організація благоустрою населених пунктів	5900,00	6504,77	10181,70	10,3	56,5	72,6
5 Будівництво об'єктів ЖКГ	0,0	1700,00	0,0	-	-	-
6 Відшкодування різниці між розміром тарифу на ЖК послуги та розміром економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання)	0,0	0,0	3000,00	-	-	-
7 Утримання та розвиток автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури	1515,00	3400,00	3700,00	124,4	8,8	144,2
8 Заходи із запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	95,00	95,00	0,0	-	-	0

Джерело: побудовано на основі [13]

Таблиця 2.17 – Розподіл видатків спеціального фонду (бюджету розвитку) Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 рр., тис. грн.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення,%		
				2021 до 2020	2022 до 2021	2022 до 2020
1	2	3	4	5	6	7
Управління ЖКГ та містобудування	705,00	2218,50	1423,00	214,68	64,16	101,84
1 Керівництво і управління	10,00	12,00	6,00	20,0	50,0	-40,0
4 Організація благоустрою населених пунктів	0,0	0,0	500,00	-	-	-
5 Будівництво об'єктів ЖКГ	300,00	0,0	0,0	-	-	-
6 Утримання та розвиток автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури	210,00	265,00	923,00	26,19	248,30	339,52

Продовження табл. 2.17

1	2	3	4	5	6	7
7 Виконання заходів за рахунок цільових фондів, утворених органами місцевого самоврядування	50,00	121,30	20,00	142,6	-83,51	-60,0
8 Утилізація відходів	135,00	119,60	182,50	-11,41	52,59	35,18
10 Витрати, пов'язані з наданням та обслуговуванням пільгових довгострокових кредитів, наданих громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	0,60	0,60	0,84	0	40,0	40,0

Джерело: побудовано на основі [13]

В таблиці 2.18 наведений розподіл видатків бюджету Глухівської міської ради за 2020-2022 роки на галузь житлово-комунального господарства та містобудування громади

Таблиця 2.18 – Розподіл видатків бюджету Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за 2020-2022 рр., тис. грн.

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення, %		
				2021 до 2020	2022 до 2021	2022 до 2020
1	2	3	4	5	6	7
Управління ЖКГ та містобудування	9862,82	14337,35	21015,18	45,37	46,56	113,07
1 Керівництво і управління	1644,22	2214,08	2500,04	34,66	12,92	52,05
2 Інша діяльність у сфері державного управління	7,00	7,00	4,00	0	-42,86	-42,86
3 Інші заходи у сфері соціального захисту і соціального забезпечення	6,00	5,00	3,10	-16,7	-38,0	-48,33
4 Організація благоустрою населених пунктів	5900,00	6504,77	10681,70	10,25	64,21	81,05
5 Будівництво об'єктів ЖКГ	300,00	1700,00	0,0	466,67	0	0
6. Відшкодування різниці між розміром тарифу на ЖК послуги та розміром економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання)	0,0	0,0	3,00	-	-	-
7 Утримання та розвиток автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури	1725,00	3665,00	4623,00	112,46	26,14	168,0
8 Виконання заходів за рахунок цільових фондів, утворених органами місцевого самоврядування	50,00	121,30	20,00	142,6	-83,51	-60,0
9 Утилізація відходів	135,00	119,60	182,50	-11,41	52,60	35,18

Продовження табл. 2.18

1	2	3	4	5	6	7
10 Заходи із запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	95,00	95,00	0,0	0	0	0
11 Витрати, пов'язані з наданням та обслуговуванням пільгових довгострокових кредитів, наданих громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	0,60	0,60	0,84	0	40,0	40,0

Джерело: побудовано на основі [13]

В таблиці 2.19 наведена структура розподілу видатків бюджету Глухівської міської ради за 2020-2022 роки на галузь житлово-комунального господарства та містобудування громади

Таблиця 2.19 – Структура розподілу видатків бюджету Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради за період 2020-2022 рр., %

Показники	2020 рік	2021 рік	2022 рік	Відхилення,+/-		
				2021 до 2020	2022 до 2021	2022 до 2020
1	2	3	4	5	6	7
Управління ЖКГ та містобудування	100	100	100	-	-	-
1 Керівництво і управління	16,67	15,44	11,89	-1,23	-3,55	-4,78
2 Інша діяльність у сфері державного управління	0,07	0,05	0,02	-0,02	-0,03	-0,05
3 Інші заходи у сфері соціального захисту і соціального забезпечення	0,06	0,03	0,01	-0,03	-0,02	-0,05
4 Організація благоустрою населених пунктів	59,82	45,37	50,83	-14,45	5,46	-8,99
5 Будівництво об'єктів ЖКГ	3,04	11,86	0,0	8,82	-11,86	-3,04
6. Відшкодування різниці між розміром тарифу на ЖК послуги та розміром економічно обґрунтованих витрат на їх виробництво (надання)	0,0	0,0	0,01	0	0,01	0,01
7 Утримання та розвиток автомобільних доріг та дорожньої інфраструктури	17,49	25,56	22,0	8,07	-3,56	4,51
8 Виконання заходів за рахунок цільових фондів, утворених органами місцевого самоврядування	0,51	0,85	0,1	0,34	-0,75	-0,41
9 Утилізація відходів	1,37	0,83	0,89	-0,54	0,06	-0,48
10 Заходи із запобігання та ліквідації надзвичайних ситуацій та наслідків стихійного лиха	0,96	0,67	0,0	-0,29	-0,67	-0,96

Продовження табл. 2.19

1	2	3	4	5	6	7
11 Витрати, пов'язані з наданням та обслуговуванням пільгових довгострокових кредитів, наданих громадянам на будівництво (реконструкцію) та придбання житла	0,01	0,004	0,004	-0,006	0	-0,006

Джерело: побудовано на основі [13]

Видатки на житлово-комунальне господарство Глухівської міської ради кожного року використовувались, зокрема із загального фонду, на: забезпечення функціонування підприємств, установ та організацій, що виробляють, виконують

та/або надають житлово-комунальні послуги, вуличне освітлення, послуги по видаленню дерев та викошування трави, послуги з прибирання території, вивезення і захоронення ТПВ, поточний ремонт пам'ятників, поточне утримання та ремонт системи вуличного освітлення, послуги зі святкового оформлення міста до свят, послуги з зимового утримання вулично-дорожньої мережі, утримання кладовищ, послуги по стерилізації та ідентифікації (кліпсування) безпритульних тварин, придбання засобів дезінфекції та матеріалів, інші види робіт з благоустрою. В порівнянні з відповідним періодом видатки мають тенденцію росту.

Аналогічно зростають видатки із спеціального фонду бюджету Глухівської міської ради, які надаються за рахунок субвенції з місцевого бюджету на проектні, будівельно-ремонтні роботи, придбання житла та приміщень для розвитку сімейних та інших форм виховання, наближених до сімейних, підтримку малих групових будинків та забезпечення житлом дітей-сиріт, дітей, позбавлених батьківського піклування, осіб з їх числа.

Про використання бюджетних коштів Глухівської міської ради на житлово-комунальне господарство та містобудування свідчать дані, представлені в табл. 2.20.

Таблиця 2.20 – Процент виконання видатків житлово-комунального господарства до затверджених показників Глухівської міської ради за 2020-2022 роки, %

Фонди	2020 рік	2021 рік	2022 рік
Загальний фонд	98,7	96,8	83,1
Спеціальний фонд	98,5	100	0,0
Разом	98,6	98,8	63,3

Джерело: побудовано на основі [13]

З даних табл. 2.20 можна зрбити висновок про неповне використання громадою запланованих бюджетних коштів на забезпечення житлово-

комунального господарства та містобудування. Найбільше невиконання спостерігається у 2022 році.

В результаті проведеного дослідження можна зробити висновки, що держава здійснює фінансову підтримку Глухівської громади шляхом надання їй коштів у вигляді субвенцій на формування відповідної інфраструктури згідно з планом її соціально-економічного розвитку. При цьому Глухівська міська громада потребує достатню кількість фінансових ресурсів для забезпечення виконання своїх функцій. Серед функцій інфраструктурного забезпечення життєдіяльності міста Глухів є забезпечення попиту населенням міста на всі види комунальних послуг. У секторі надання житлово-комунальних послуг через його дотаційність, високу витратність та дефіцит грошових коштів на відновлення мереж тепло-, водопостачання та водовідведення накопичується багато проблем. Фінансування відновлення житлово-комунального господарства здійснюється за рахунок коштів комунальних підприємств та місцевих бюджетів, але ці джерела покривають тільки поточні витрати, «латання дірок», не забезпечуючи необхідного розвитку [29].

РОЗДІЛ 3

УДОСКОНАЛЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ РОЗВИТКУ МІСЬКОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ

3.1 Формування стратегії розвитку інфраструктури Глухівської міської ради

Стратегічною метою державної політики у сфері житлово-комунального господарства є підвищення якості та надійності надання житлово-комунальних послуг, поліпшення житлових умов, підвищення безпеки житлового фонду та рівня житлово-комунального обслуговування громадян згідно чинним стандартам якості. Стратегія розвитку житлово-комунального комплексу Глухівської міської ради на період до 2027 року є галузевою стратегією Глухівської міської ради та визначає стратегічні цілі, завдання та пріоритети розвитку житлово-комунального комплексу Глухівської міської ради період до 2027 року. Стратегія житлово-комунального комплексу Глухівської міської ради ґрунтується на вимогах державного та місцевого законодавства, а також нормативних правових актів у сфері розвитку житлово-комунального господарства.

Головний акцент реформ у житлово-комунальній сфері Глухівської міської ради, які лежать в основі державної політики, є підвищення рівня інвестиційної привабливості, розвиток та відновлення (модернізація, реконструкція) інженерних споруд міської інфраструктури, спрямованих на підвищення рівня якості життя мешканців Глухівської міської ради. Досягнення цілей стратегічного розвитку Глухівської міської громади є можливим завдяки тісній співпраці і участі в проєктах органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, організацій житлово-комунального господарства, сторонніх інвесторів в розвитку громади.

Розвиток інфраструктури, в тому числі і житлово-комунального господарства, є одним із стратегічно важливих питань стратегічного розвитку

Глухівської міської громади В табл. 3.1 наведена характеристика мешканців громади, відповіді яких лягли в основу визначення стратегічних цілей розвитку громади. Вибірка опитуваних для анкетування була комбінованою, тобто із загальної чисельності респондентів у 575 осіб 16,5% опитані інтерв'юерами (це 95 осіб), а решта 83,5% (489 осіб) були опитані за допомогою Інтернету через Гугл-анкету. Повна характеристика респондентів наведена в табл. 3.1.

Таблиця 3.1 – Загальна характеристика респондентів анкетування з питань бачення мешканцями Глухівської міської ради стратегічного розвитку міської інфраструктури

Ознака	Види	Значення, %
Гендерна структура	чоловіки	32,6
	жінки	67,4
Місце мешкання	місто Глухів	74,8
	сільська місцевість	25,2
Вікова структура	до 25 років	6,8
	25-60 років	87
	старше 60 років	6,2
Соціальний статус	найманий працівник	21,0
	працівник бюджетної сфери	47,6
	студент	4,7
	підприємець	7,0
	пенсіонер	6,1
	тимчасовий безробітний	12,1
	інший варіант	1,4
Рівень середньомісячних доходів	до 6000 грн.	50,2
	6000-10000 грн.	34,3
	більше 10000 грн.	15,5
Рівень життя населення	нижче прожиткового мінімуму	64,3
	вище прожиткового мінімуму	4,0
	прожитковий мінімум	24,6
	вагались у відповіді	7,1
Рівень освіти	вища	73,0
	загальна середня	9,8
	професійно-технічна	15,6
	інше	1,6

Джерело: побудовано на основі [29]

Майже половина опитаних (49,4%) назвала серед головних проблем розвитку Глухівської міської громади проблеми інфраструктури, а саме:

- відсутність дорожнього покриття – 44,2%;
- зношеність інженерних мереж (водопостачання, водовідведення) – 49,4%
- відсутність інвестицій – 67,3%.

Остання проблема стосується джерел фінансового забезпечення розвитку міської інфраструктури в мовах недостатності бюджетних асигнувань фонду розвитку місцевого бюджету Глухівської міської ради. Щороку за рахунок бюджетних коштів спеціального фонду розвитку, який є у складі місцевого бюджету, та трансфертів у формі субвенцій з державного бюджету здійснюється реконструкція або модернізація об'єктів житлово-комунальної інфраструктури, соціально-культурної інфраструктури тощо, визначених бюджетними програмами розвитку Глухівської міської громади. Але незадовільний їх стан і незадоволення мешканців громади якістю надання житлово-комунальних послуг свідчить про недостатні обсяги фінансування об'єктів житлово-комунальної інфраструктури громади.

Згідно Стратегії соціально-економічного розвитку Глухівської міської ради головною метою її політики у сфері житлово-комунального господарства є: «здійснення заходів, спрямованих на підвищення ефективності та стійкого функціонування підприємств житлово-комунальної сфери, забезпечення сталого розвитку для задоволення потреб міського населення в житлово-комунальних послугах згідно нормативів та стандартів, встановлених державою, підтримка розвитку різних форм самоорганізації мешканців громади. Серед пріоритетів стратегічного розвитку Глухівської міської громади її мешканці визнали «енергоефективний житловий фонд та інфраструктура» [29]. Про це свідчать результати соціологічного дослідження (табл. 3.2).

Аналіз отриманих результатів показує, що більшість мешканців громади вважають найбільш важливими для розвитку громади заходи, пов'язані із розвитком міської інфраструктури, зокрема із ремонтом доріг, розвитком реконструкцією мереж водопостачання та водовідведення, реконструкцією теплових мереж, впровадженням роздільного збору відходів та благоустроєм міста і сільських територій.

Таблиця 3.2 - Пріоритетність завдань для досягнення стратегічних цілей розвитку міської інфраструктури за результатами соціологічного дослідження у формі опитування, %

Показник	Оцінка		
	«1» найбільш важливий	«2» середньої важливості	«3» найменш важливо
Ремонт доріг між населеними пунктами	74,0	25,3	0,7
Реконструкція мереж водопостачання та водовідведення	69,8	28,3	1,9
Благоустрій населених пунктів	56,2	39,2	4,6
Впровадження роздільного збору відходів	56,0	35,9	8,1
Реконструкція теплових мереж	53,7	38,6	7,7

Джерело: побудовано на основі [29]

Для того, щоб з'ясувати орієнтири стратегічного розвитку Глухівської міської громади, доцільним є дослідити аналітичним способом як сильні, так і слабкі сторони розвитку громади, а також можливостей та загроз для розвитку громади. Іншими словами, провести SWOT-аналіз (табл. 3.3).

Таблиця 3.3 - SWOT-аналіз факторів впливу на стратегічний розвиток міської інфраструктури Глухівської міської ради

Сильні сторони	Слабкі сторони
1	2
Наявність інформаційних ресурсів щодо висвітлення діяльності органів місцевого самоврядування, наявний досвід із підготовки проєктів розвитку території та ефективного бюджетування	Незадовільний стан доріг, відсутність якісного транспортного сполучення сільських населених пунктів з адміністративним центром Низький рівень залучення інвестицій, недостатні власні фінансові ресурси громади; низька активність громадськості, необ'єктивне сприйняття реальій громади
Наявність Плану дій сталого енергетичного розвитку та клімату міста Глухів на 2018- 2030 роки, запровадження заходів з енергозбереження у бюджетній сфері	Високий рівень енергоспоживання підприємств, установ, організацій, закладів бюджетної сфери
Наявність низки підприємств, які надають житлово-комунальні послуги (6 комунальних, 2 приватних)	Низька якість освітлення; висока зношеність інженерних мереж; відсутність системи поводження з твердими побутовими відходами, існування стихійних сміттєзвалищ
Можливості	Загрози
3	4
Державна підтримка розвитку громад, інституційне та правове сприяння реформи децентралізації, розвитку співробітництва громад для реалізації спільних проєктів	Геополітична нестабільність на сході України, наявність кордону з країною-агресором

Продовження табл. 3.3

3	4
Підтримка громад з боку ДФРР, участь у проєкті	

«Велике будівництво» - масштабна розбудова якісної інфраструктури України	
Залучення коштів міжнародних грантових організацій, наявність проєктів технічної допомоги для реалізації проєктів місцевого розвитку, співпраця в рамках Ініціативи ЄС «Мери за економічне зростання»	Скорочення фінансування з бюджетів вищого рівня та фондів, у тому числі внаслідок посилення конкуренції між громадами
Національний курс на енергонезалежність, програми підтримки альтернативної та зеленої енергетики	Підвищення вартості енергоносіїв та послуг житлово-комунального господарства
Формування ефективної системи управління твердими побутовими відходами	Занепад територій громади, скорочення активного населення та дітей
Створення моделі взаємодії громадян та публічних інституцій щодо розвитку	Нестабільність національної валюти, інфляція, зростання цін, введення нових податків та зборів

Джерело: побудовано на основі [29]

На рис. 3.1 наведена підтримка можливостей громади її сильних сторін (порівняльні переваги розвитку), виявлена на підставі SWOT-аналізу (табл. 3.3).

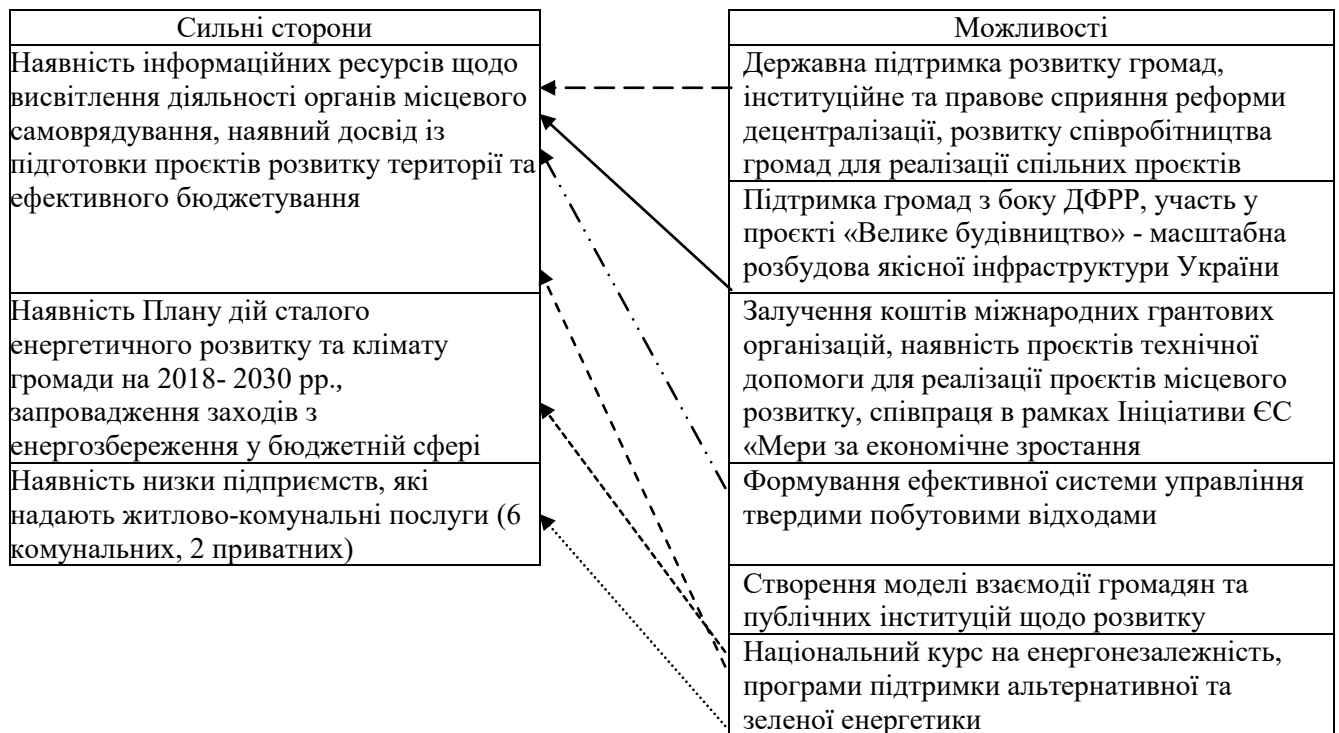
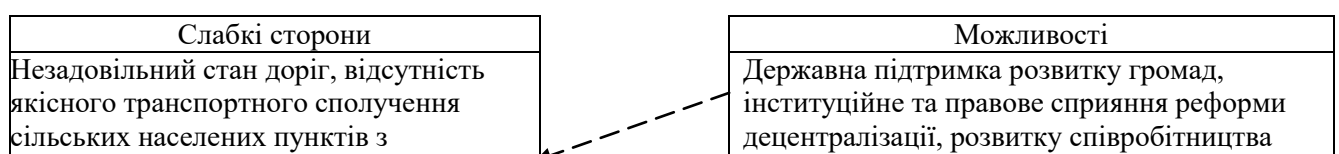

Рисунок 3.1 - Підтримка можливостей громади її сильних сторін

Джерело: побудовано на підставі [29]

На рис. 3.2 наведено підтримка можливостей громади її слабких сторін (виклики розвитку), виявлена на підставі SWOT-аналізу (табл. 3.3).

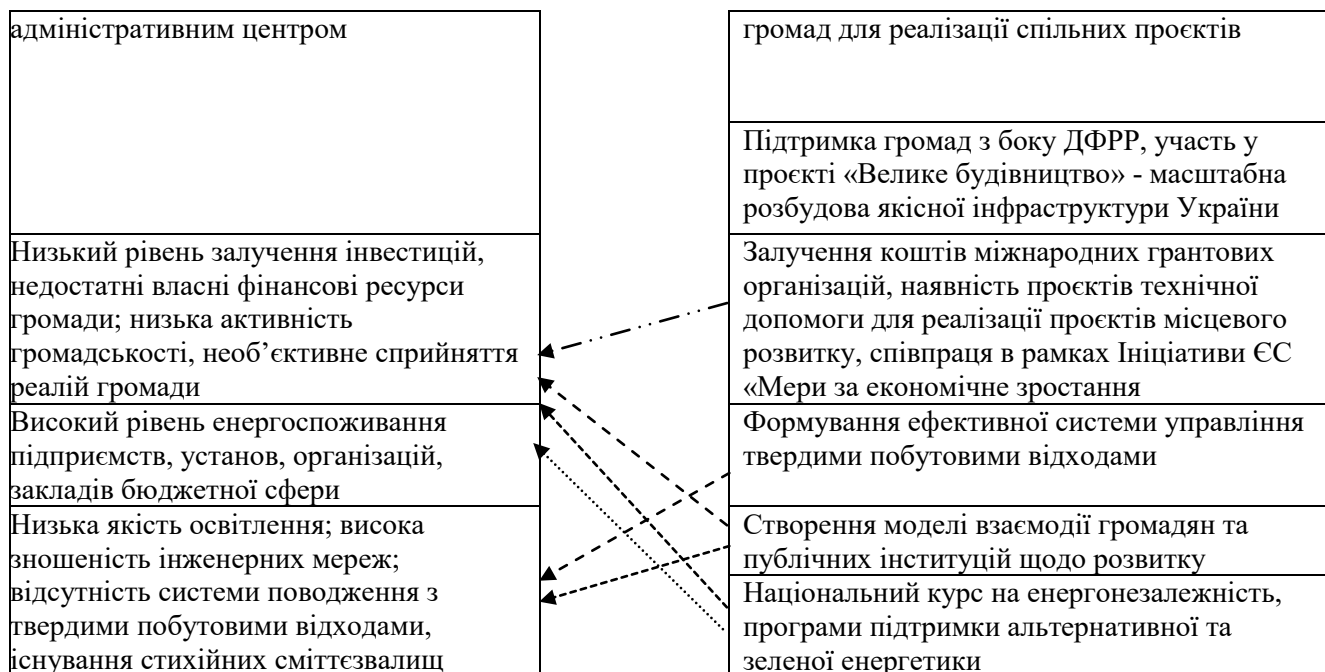

Рисунок 3.2 - Підтримка можливостей громади її слабких сторін

Джерело: побудовано на підставі [29]

На рис. 3.3 наведено посилення слабких сторін громади з боку загроз її розвитку (ризиків), виявлена на підставі SWOT-аналізу (табл. 3.3).

На підставі виявлених порівняльних переваг, викликів і ризиків, представлених відповідно на рис.3.1, 3.2, 3.3 визначимо три сценарії розвитку громади:

1) песимістичний сценарій: відсутність розвитку міської інфраструктури через недостатність коштів, низький рівень інвестиційної привабливості;

2) оптимістичний сценарій: громада сучасних енергетичних рішень. Завдяки зростанню доходів бюджету, державній підтримці та сторонніх інвесторів фінансуються інфраструктурні проєкти розвитку міської інфраструктури громади;

3) реалістичний (базовий) сценарій. Підтримка функціонування міської інфраструктури. Зусилля міської ради дозволяють не допустити катастрофічного погіршення міської інфраструктури. Завдяки державній бюджетній підтримці є можливість реалізувати одиничні проєкти міжнародної технічної допомоги.

Слабкі сторони

Загрози

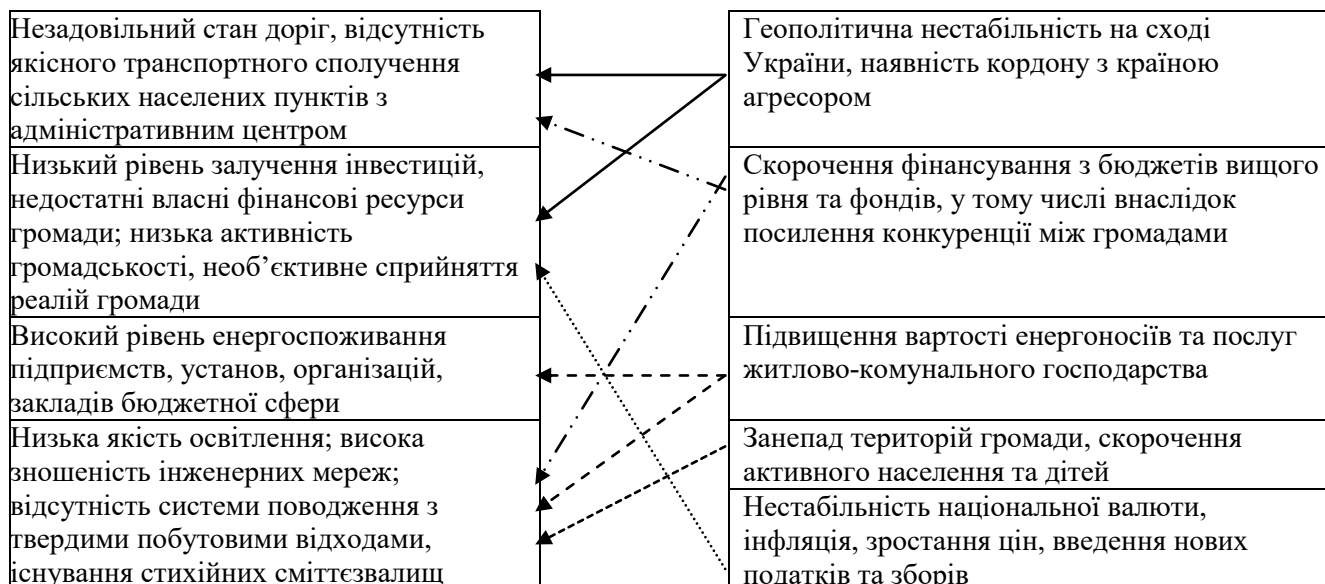

Рисунок 3.3 - Посилення слабких сторін громади з боку загроз її розвитку

Джерело: побудовано на підставі [29]

За результатами соціологічного дослідження, SWOT-аналізу запропоноване наступне бачення стратегічного розвитку міської інфраструктури Глухівської міської громади: створення безпечного, комфортного та енергоефективного середовища міської громади. Для цього пропонуються стратегічні цілі розвитку міської інфраструктури:

- 1) розбудова транспортної інфраструктури;
- 2) побудова енергоефективного житлового фонду та міської інфраструктури;
- 3) забезпечення чистого довкілля громади та її безпеки.

Досягнення стратегічних цілей є можливим завдяки досягненню оперативних цілей через реалізацію відповідних поточних заходів, наведених в табл. 3.4.

Таблиця 3.4 – Узгодження стратегічних, операційних цілей та поточних завдань стратегії розвитку міської інфраструктури Глухівської міської громади

Стратегічні цілі	Операційні цілі	Поточні заходи
1	2	3
Розбудова транспортної інфраструктури	Покращення стану доріг	Ремонт доріг місцевого значення
		Покращення технічного стану вулично-дорожньої мережі: ремонт пішохідних доріжок та тротуарів, будівництво нових тротуарів
		Оптимізація пасажирських Корегування існуючих маршрутів

	маршрутів	Відкриття нових маршрутів, за потреби
		Розвиток закладу комунального транспорту
	Облаштування пішохідних зон	Налагодження механізмів співпраці з суб'єктами господарювання у питаннях облаштування пішохідних зон
		Облаштування парків, побудова дитячих майданчиків, озеленення території громади
		Облаштування вело доріжками місцевості
Енергоефективний житловий фонд та інфраструктура	Модернізація системи вуличного освітлення	Використання енергоефективних технологій та приладів у вуличному освітленні
		Розширення мережі вуличного освітлення у населених пунктах громади
	Запобігання виникненню аварійних ситуацій, пов'язаних з водо- та тепло-постачанням	Реконструкція зношених мереж водопостачання
		Реконструкція теплових мереж котельнь
	Впровадження енергоефективних технологій	Термомодернізація муніципальних будівель та провадження енергозберігаючих заходів в приватних помешканнях
		Встановлення ІТП в муніципальних будівлях
		Використання відновлювальних джерел енергії в муніципальних будівлях, використання альтернативних видів палива.
		Побудова сонячної електростанції
	Оновлення житлового фонду громади	Побудова сучасного 5-ти поверхового будинку для покращення житлових умов та розширення житлового фонду громади
	Чисте довкілля громади та безпека	Впровадження системи поводження з ТПВ
Удосконалення системи сортування сміття на полігоні шляхом введення в дію сортувальної лінії		
Збір та вивіз сміття на полігон із сільських територій		

Продовження табл. 3.4

1	2	3
Чисте довкілля громади та безпека	Безпечне водопостачання та водовідведення	Впровадження замкнених циклів (для промислових потреб) для зменшення обсягів забору води
		Реконструкція та заміна старих водопровідних та каналізаційних мереж по місту та заміна азбестових труб у селах
		Впровадження технології скорочення енергоспоживання в процесі водопостачання та водовідведення
		Реконструкція центральних каналізаційних очисних споруд міста
		Приведення в нормативні стандарти сортові та технологічні колодці водопостачання та водовідведення
		Очищення річок від замулення
	Громадська безпека	Впровадження програми «Безпечне місто» через систему глобального відео моніторингу
		Покращення матеріально-технічної бази пожежної охорони та забезпечення належної організації її роботи
		Втілення проєкту «Поліцейський офіцер громади» через забезпечення житлом та технікою

Джерело: побудовано на підставі [29]

Виконання наведених в табл. 3.4 заходів забезпечить підвищення якості надання житлово-комунальних послуг підприємствами житлово-комунальної сфери громади, покращення технічного стану комунальних об'єктів та умов проживання мешканців Глухівської міської громади [24].

3.2 Напрямки удосконалення фінансових інструментів розвитку житлово-комунального господарства як складової міської інфраструктури

Із попередніх розділів роботи обґрунтовано роль і місце житлово-комунального господарства у розвитку міської інфраструктури, оскільки поєднує соціально-економічні аспекти розвитку територіальної громади, спрямовані на задоволення суспільних потреб кожного громадянина громади. На сьогодні в Україні триває реформа житлово-комунальної сфери господарювання. Основна мета реформи – удосконалення якості надання житлово-комунального господарства.

Останніми роками спостерігається все більше незадоволення якістю житлово-комунальних послуг. Причинами цього незадоволення є неефективне управління і, внаслідок, неефективне і неповне використання фінансових ресурсів, які виділяються, переважно, із державного бюджету у вигляді трансфертів і місцевих бюджетів. Таким чином, не досягається максимальний результат за мінімального бюджетного фінансування підприємств житлово-комунальної сфери господарювання і, внаслідок, не досягаються заплановані цілі за рахунок запланованих у бюджеті відповідних бюджетних асигнувань.

Успішна реалізація реформи житлово-комунального господарства в Україні, яка безпосередньо впливає на розвиток даної сфери, залежить від системного підходу до фінансового забезпечення цієї складової соціальної інфраструктури, яка включає джерела, механізми та інструменти фінансування розвитку житлово-комунального господарства (рис. 3.4).

Рисунок 3.5 – Джерела доходів міської громади для фінансування розвитку міської інфраструктури

Джерело: власна розробка

Інструменти фінансування є важливими для створення належних умов забезпечення розвитку міської соціальної інфраструктури. Територіальна громада має можливість згідно чинного законодавства отримувати доходи з певних джерел завдяки дії відповідного фінансового інструментарію (рис. 3.5).

Рисунок 3.5 – Елементи системи фінансування ЖКГ громади міста

Джерело: побудовано на основі [10].

Вартість та якість послуг у сфері житлово-комунальних послуг є ключовими умовами ефективного функціонування інфраструктури життєзабезпечення міських громадян, необхідним елементом якої виступає гідне житло та комфортні умови мешкання. Забезпечення доступності житла та житлово-комунальних послуг на рівні не нижче мінімальних соціальних стандартів для всіх членів територіальної спільноти, нарівні з такими умовами, як зростання реальних доходів населення, задоволення потреби в якісних продуктах харчування, у послугах освіти та охорони здоров'я виступає визначальним фактором у системі забезпечення соціально-орієнтованого розвитку інфраструктури міста.

Одним із джерел фінансування житлово-комунальних послуг є власне оплата за надані послуги. Але підвищення тарифів, які лежать в основі системи оплати послуг у житлово-комунальній сфері міста, не вирішує проблеми фінансово забезпечення розвитку міської критичної інфраструктури. Фінансові ресурси, які надходять від міського населення за надані послуги до підприємств житлово-комунального господарства, не компенсують у повному обсязі всіх витрат цих підприємств. Це пов'язано із завищеним рівнем тарифів на житлово-комунальні послуги. Для забезпечення стабільності роботи підприємств житлово-комунальної сфери громада використовує ресурси місцевого бюджету. На думку Лаврика В.В., механізм коригування бюджетних асигнувань, що надходять до житлово-комунальних підприємств міста у процесі виконання місцевого бюджету, «повинен ураховувати тарифну політику та рівень тарифного навантаження на населення» [10].

Характерним для житлово-комунального господарства є витратний метод формування тарифів, який часто називають основним недоліком ціноутворення в цій сфері, бо не стимулює комунальні підприємства до підвищення ефективності їхньої діяльності. Витратна основа ціноутворення в цій сфері за відсутності конкуренції викликає стійку тенденцію росту тарифів.

Однак вплив затратної тенденції можна зменшити за рахунок створення антивитратних механізмів у галузі. Один із таких заходів є здійснення на конкурсній основі обслуговування та утримання житлового фонду,

обслуговування ліфтового господарства, вуличного прибирання, вивезення сміття, організації ремонтно-будівельних робіт. Суть проведення даних конкурсів полягає у виборі найкращого підрядника з оптимальним поєднанням ціна – якість.

У теплопостачанні зниження витрат та покращення якості надання послуг можливе за рахунок скорочення витрат та оптимізації процесів вироблення, транспортування та споживання теплової енергії, зменшення витрат на ремонт внаслідок оперативного визначення витоків та управління технологічним процесом. При новому будівництві та реконструкції існуючого житлового фонду можна суттєво підвищити енергетичну ефективність теплопостачання шляхом впровадження ресурсозберігаючих технологій.

Сучасна концепція ціноутворення у житловій сфері має враховувати процеси активізації кінцевого споживача – населення. Це об'єктивне, незворотне явище, пов'язане зі збільшенням частки платежів населення у витратах на утримання житлового фонду. При цьому політика тарифікації повинна передбачати диференційовані тарифні схеми та тарифи. Тарифи, як і плата за оренду житла, повинні формуватися виходячи з можливості населення вільно обирати житло – відповідно до рівня комфортності, що відповідає доходам домогосподарства. Диференціація тарифів має забезпечити вибір того чи іншого асортименту та обсягу житлово-комунальних послуг.

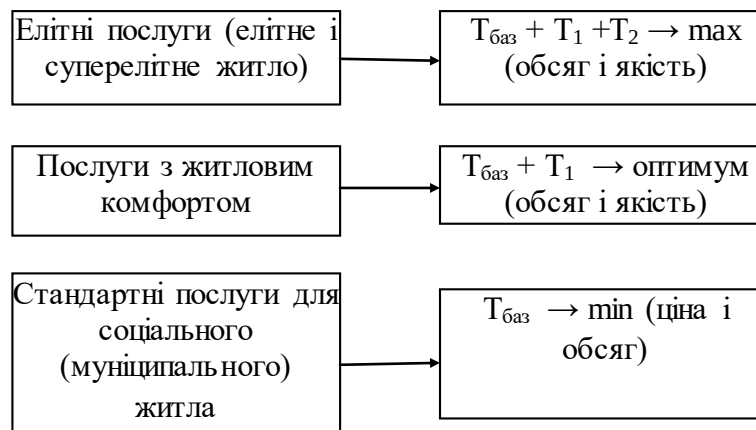
Ринок житла показав, що відмінності в рівні матеріальної та житлової забезпеченості сімей визначають як особливості їх запитів до різних типів житла, так і до послуг з його обслуговування. Виходячи з градації житла на основі соціально-майнового розшарування, сукупності житлово-комунальних та економічних критеріїв їх оцінки можна уявити в трьох комерційних рівнях:

1) стандартний набір платних послуг, передбачених нормативами, що відповідає переважно муніципальному житлу;

2) послуги з житлового комфорту – стандартний набір послуг з урахуванням особливостей житла, що формують потреби у послугах, відмінних від стандартних у бік підвищення їхньої номенклатури, обсягу та якості (соціально-приватне житло);

3) елітарні послуги – принципово відмінний набір і статус послуг, що відповідає елітному типу житла як за набором (нестандартним у містобудівному розумінні), так і з оплати.

З урахуванням можливостей та потреб населення можна запропонувати три варіанти схем оплати житлово-комунальних послуг (рис. 3.6).

Примітка: $T_{\text{баз}}$ – тариф на мінімально необхідний набір стандартних послуг;

T_1 – тариф на додатковий комплекс послуг, які забезпечують мінімальну комфортність проживання як власників, так і наймачів житла;

T_2 – ціни на послуги, що забезпечують максимальну задоволеність різноманітних (індивідуальних) потреб власників житла.

Рисунок 3.6 - Тарифні схеми оплати житлово-комунальних послуг за рівнем обслуговування

Джерело: власна побудова

Найважливішим завданням реформи житлово-комунального господарства є створення фінансового механізму, що забезпечує фінансування надійного, стійкого та екологічно безпечного житлово-комунального обслуговування населення міста. Останнє може бути реалізовано за рахунок пошуку джерел фінансування здійснення комплексу заходів, що включають: реабілітацію зношених основних фондів, їх модернізацію, заміну морально застарілого обладнання, вдосконалення технології, заходи щодо ресурсозбереження тощо.

Щоб вирішувати ці завдання у сфері житлово-комунальних послуг в умовах дефіциту фінансування, обмеження запозичення фінансів із іноземних джерел, слід створювати та застосовувати інші варіанти залучення коштів від приватних інвесторів у соціально значущі інфраструктурні проекти за безпосередньої участі місцевого самоврядування. Одним із таких інструментів є інфраструктурні облігації.

3.3 Інфраструктурні облігації як інструмент фінансового забезпечення розвитку сфери житлово-комунального господарства

Обмежені можливості бюджетного фінансування стають на заваді на шляху вирішення проблеми щодо спорудження об'єктів міської соціальної інфраструктури, а також нових житлових комплексів та розселення тих, хто проживає в аварійному житлі. Як результативний інструмент, що дозволяє вирішити існуючі проблеми, можуть бути інфраструктурні облігації, завдання яких полягає в забезпеченні припливу фінансів приватного бізнесу у сферу будівництва. В цьому випадку приватні інвестиції залучаються за умов державно-приватного партнерства для подолання дефіциту фінансових ресурсів для розвитку інфраструктурних проектів. Інфраструктурні облігації мають стати каталізатором економічного розвитку громади.

У світовій практиці інфраструктурні облігації є збірним поняттям, яке поєднує не цінні папери (облігації), а розгалужену систему угод, що забезпечує інфраструктурні проекти фінансовими ресурсами. Так, у США функції, характерні для інфраструктурних облігацій, виконують муніципальні облігації. Саме вони забезпечують дві третини фінансування для інфраструктурних проектів. Інвесторам муніципальних облігацій США надаються податкові пільги на доходи за ними. У Європі інфраструктурні облігації випускаються спеціальними кооперативними борговими агентствами, які забезпечують регіональній та муніципальній владі можливість фінансування різних великих проектів шляхом доступу до ринків капіталу. Аналогічно США майбутніми

доходами від проектів, що фінансуються, забезпечені інфраструктурні облігації в Австралії. Відмінність в обмеженості списку таких проектів інфраструктурними об'єктами, насамперед електро-, газо- та водопостачання, каналізації та водоочищення, сфери наземного та повітряного транспорту та житлово-комунального господарства. Емітентами інфраструктурних облігацій можуть бути банки та страхові компанії, наприклад, така практика є в Австралії, Чилі та Індії. Популярність інфраструктурних облігацій підтверджується високою часткою інфраструктурних проектів у портфелях пенсійних фондів країн, вона становить близько 20%. Близько 70% усіх проектів з будівництва інфраструктури в США, Австралії, Чилі, Індії та Китаї здійснюється з використанням інфраструктурних облігацій. Інфраструктурні облігації США дозволяють залучити близько 65% необхідних фінансових ресурсів для реалізації подібних проектів [40].

Використання навіть найпростішого фінансового інструментарію може дати можливість комунальним підприємствам отримати вигоду від управління ризиками невизначеності, до яких можуть виявитися схильними як виробники, так і споживачі комунальних послуг. Фактично, і покупці та продавці комунальних послуг отримують можливість перекласти свої ризики, тим самим, знижуючи собі вартість інвестиційного капіталу. Слід також зазначити, що створення гібридних облігаційних позик та захист від зайвих ризиків – класичні завдання фінансового інжинірингу, які можуть бути вирішені в рамках реформування житлово-комунальної сфери.

Механізм випуску облігацій, забезпечених грошовими вимогами, найбільш оптимальний для інвестиційних проектів, у яких заздалегідь визначено споживача послуг. Таких як, наприклад, концесійний договір, коли отримання майбутніх платежів із споживачів товарів, робіт, послуг виходячи із встановлених (узгоджених) тарифів дозволить визначити обсяг генерованого доходу, який буде забезпеченням, виходячи з обсягу передбачуваних фінансових вимог.

Поетапна схема розміщення інфраструктурної облігаційної позики представлена на рис. 3.7

1 етап Підготовка компанії	2 етап Підготовка IPO*	3 етап Реалізація IPO	4 етап Після IPO
• Призначення консультантів. • Рішення щодо юрисдикції емітента та місця розміщення. • Вирішення питань корпоративного управління. • Підготовка звітності аудиту • Підготовка/оновлення бізнес-плану. • Визначення структури капіталу. • Угода щодо розкладу угоди. • Призначення PR/IR консультантів	• Презентація менеджменту банку-організатору. • Попередня оцінка. • Бізнес-, фінансова та юридична перевірка. • Підготовка презентації для аналітиків та програми Roadshow • Рішення щодо структури розміщення • Презентація компанії аналітикам банку-організатора. • Підготовка звітів аналітиків банку-організатора	• Ознайомлення інвесторів із компанією. • Реєстрація, схвалення та публікація Проспекту. • Випуск пропозиції. • Roadshow. • Побудова книги заявок. • Визначення ціни та алокація цінних паперів між інвесторами	• Після IPO букранер забезпечує підтримку через стабілізацію ціни. • Рішення щодо заходів щодо стабілізації • Продовження діяльності PR та IP. • Підготовка першого комплексу документів, необхідних для публічного розкриття компанією

*Примітка IPO - первинна публічна пропозиція

Рисунок 3.7 - Поетапна схема розміщення інфраструктурної облігаційної позики

Джерело: побудовано на основі [36]

Поетапна схема інфраструктурного облігаційної позики, відповідно, може бути представлена так:

- створення спеціальної юридичної особи з метою участі у конкурсі на укладення концесійної угоди;
- участь у конкурсі на укладення концесійної угоди;
- укладання концесійної угоди;
- розміщення інфраструктурних облігацій з терміном звернення не менше терміну будівництва та наступного періоду окупності проекту;
- спрямування грошових коштів, отриманих від розміщення інфраструктурних облігацій, на будівництво, реконструкцію інфраструктурного об'єкту;
- державне приймання інфраструктурного проекту;

- збирання платежів від користувачів реконструйованого або закінченого будівництва об'єкта та спрямування коштів на виплати держателям облігацій з погашення номінальної вартості та накопиченого купонного доходу за облігаціями [39].

Вочевидь, що у всіх країнах по-різному вирішується питання забезпечення інтересів інвесторів та розподілу ризиків дефолту емітента інфраструктурних облігацій. Але поступово західний досвід поширюється і на український фінансовий ринок. У 2018 році був внесений на розгляд Верховної Ради України законопроект «Про облігації фондів місцевого розвитку» [23], в якому вноситься пропозиція використання фінансового інструменту - облігації фондів місцевого розвитку, які за змістом є прототипом інфраструктурних облігацій муніципалітетів [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Безус В.О., Чикаренко І.А. Розвиток житлово-комунального господарства та інфраструктури міста: теоретико-концептуальний аспект. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2018. Вип.2. С. 137-141. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dums_2018_2_21. (дата звернення 12.09.2023).
2. Бюджетний кодекс України, Відомості Верховної Ради України, 2010. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17> (дата звернення: 19.08.2023).
3. Васютинська Л.А. Інфраструктурні облігації у проєктному фінансуванні: світовий досвід та можливості для України. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. 2021. Вип. 3(30). С. 79-84. URL: http://www.easterneurope-ebm.in.ua/journal/30_2021/15.pdf (дата звернення 08.10.2023).
4. Власенко Г.О. Аналіз стану виробничої інфраструктури Херсонського регіону. *Економічні інновації*. 2011. Вип. 45. С. 43-48. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/67033/06-Vlasenko.pdf?sequence=1> (дата звернення 15.09.2023).
5. Глухівська територіальна громада. *Децентралізація*. URL: <https://decentralization.gov.ua/newgromada/4543?page=3> (дата звернення 23.09.2023).
6. Гринько О. Вплив соціальної інфраструктури на розвиток виробництва в регіоні. URL: <http://oldconf.neasmo.org.ua/node/1113> (дата звернення 26.09.2023).
7. Державний Фонд Регіонального Розвитку. URL: <http://dfrr.minregion.gov.ua/Projects-list> (дата звернення: 19.08.2023)
8. Запатріна І.В. Посилення ролі бізнесу в досягненні ЦСР в Україні. Проєкт ПРООН/GIZ “Підтримка реалізації Цілей сталого розвитку в Україні”. 2018. 72 с. URL: <http://www.ua.undp.org/content/ukraine/uk/home/library/entrepreneurship-support/sdgbusiness-role-enhancement.html> (дата звернення: 19.08.2023)
9. Інфраструктура регіонів України. Пріоритети модернізації. Аналітичне дослідження. ГО «Поліський фонд міжнародних та регіональних досліджень»,

Фонд імені Фрідріха Еберта. Київ. 2017. 108 с. URL: <https://library.fes.de/pdf-files/bueros/ukraine/13246.pdf> (дата звернення 12.09.2023).

10. Лаврик В.В. Фінансове забезпечення житлово-комунального господарства територіальних громад в умовах децентралізації. Автореферат дисертац. на здобуття наук. ступ. канд. економ. наук спец. 08.00.08. – гроші, фінанси і кредит. Сумський ДУ. 2021. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream/download/123456789/82498/1/avtoref_Lavryk.pdf (дата звернення 05.10.2023).

11. Лисенко І. Соціальна інфраструктура як основа формування людського потенціалу в системі європейських координат. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2018. №2(14). С. 13-23 URL: <http://ppeu.stu.cn.ua/article/view/154829/154411> (дата звернення 19.09.2023).

12. Маркевич К., Сіденко В. Smart-інфраструктура у сталому розвитку міст: світовий досвід та перспективи України. 2021. К. Razumkov centre. URL: <https://razumkov.org.ua/uploads/other/2021-SMART-%D0%A1YTI-SITE.pdf> (дата звернення 23.09.2023).

13. Нормативно-правові акти Глухівської міської ради. URL: <https://docs.hlukhiv-rada.gov.ua/index.php/rishennia-miskoi-rady>. (дата звернення 23.09.2023)

14. Паспорт Сумська область Шосткінський район Глухівська міська рада станом на 01 січня 2022 р. URL: https://hlukhiv-rada.gov.ua/images/pasport/pasport_gromady_01.01.2022_v2.pdf (дата звернення 15.09.2023).

15. Пігуль Н.Г. Соціальна інфраструктура: функціональне призначення та особливості розвитку. *Економічний аналіз* : зб. наук. праць. Тернопільський національний економічний університет. Тернопіль : Економічна думка. 2014. Т.16. № 1. С. 117-122.

16. Пігуль Н.Г. Сутність та значення соціальної інфраструктури. *Науковий вісник ПУЕТ*. 2013. №2(58). С. 37-41. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/141457268.pdf> (дата звернення 14.08.2023).

17. Положення про Управління житлово-комунального господарства та містобудування Глухівської міської ради. Затверджено рішенням міської ради 27.01.2021. №107. URL: <https://hlukhiv-rada.gov.ua/upravlinnya-zhitlovo-komunalnogo-gospodakstva/74-upravlinnya-zhitlovo-komunalnogo-gospodakstva/235-polozhennya-pro-upravlinnya> (дата звернення 23.09.2023).

18. Потапова Н.М. Особливості управління соціальною інфраструктурою міста у сталому регіональному розвитку. *Причорноморські економічні студії*. 2020. Вип. 53. С. 145-149. <https://doi.org/10.32843/bses.53-22> (дата звернення 15.09.2023).

19. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Сумської області. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 12 червня 2020 р. № 723-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/723-2020-%D1%80#Text> (дата звернення 15.09.2023).

20. Про житлово-комунальні послуги : Закон України від 2 квітня 2020 року № 2189-VIII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2189-19> (дата звернення: 11.08.2023).

21. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 рр.: постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1160-15> (дата звернення 09.08.2023).

22. Про інвестиційну діяльність. Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення 10.08.2023).

23. Про облігації фондів місцевого розвитку : Проект Закону України № 9023 від 27.08.2018. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64518 (дата звернення: 23.10.2023).

24. Про Програму економічного і соціального розвитку Глухівської міської ради на 2023 рік Рішення Глухівської міської ради 25.11.2022 м. Глухів № 554 <https://vdk.hlukhiv-rada.gov.ua/images/doc/3strategy/2023-.pdf> (дата звернення 12.10.2023).

25. Про фонд енергоефективності. Закон України від 8 червня 2017 р. № 2095-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2095-19#Text> (дата звернення: 19.08.2023).

26. Розумна інфраструктура (Smart Infrastructure), IoT. URL: <https://www.smartcity.ks.ua/rozumna-infrastruktura/> (дата звернення 15.10. 2023).

27. Савенко К.С. Фінансові проблеми функціонування підприємств ЖКГ та їх вплив на фінансово-економічну безпеку споживачів послуг. *Інфраструктура ринку*. Вип. 42. 2020 С. 199-204 <https://doi.org/10.32843/infrastruct42-34> (дата звернення 15.10. 2023).

28. Статут Глухівської міської територіальної громади. Рішення міської ради 22.12.2021 № 397. URL: <https://docs.hlukhiv-rada.gov.ua/index.php/rishennia-miskoi-rady/36-rishennia-miskoi-rady-2021-rik> (дата звернення 15.09.2023).

29. Стратегія сталого розвитку Глухівської міської ради на 2021-2027 роки. URL: https://drive.google.com/file/d/1LbkZqCfuyx9Rcosi7vpLo5zBvWv3_262/view (дата звернення 20.09.2023)]

30. Тітяєв В.В., Шептуха О.М. Актуальні проблеми фінансування житлово-комунального господарства. URL: https://eprints.kname.edu.ua/45250/_1/ilovepdf_com-125-126.pdf (дата звернення 13.09.2023)

31. Трофіменко М.Ю. Структурний аналіз фінансування розвитку галузей соціальної інфраструктури України. *Економіка та держава*. 2013. №1. С. 75-79. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/1_2013/23.pdf (дата звернення 14.08.2023).

32. Шило (Хоменко) А.В. Розвиток міської інфраструктури: взаємодія держави, громади і бізнесу. Innovations and prospects in modern science The 9th International scientific and practical conference (August 28-30, 2023) SSPG Publish, Stockholm, Sweden. 2023. Р. 225-229 <https://sci-conf.com.ua/wp-content/uploads/2023/08/INNOVATIONS-AND-PROSPECTS-IN-MODERN-SCIENCE-28-30.08.23.pdf> (дата звернення 14.09.2023).

33. Шило (Хоменко) А. Стратегічні перспективи розбудови міської інфраструктури Матеріали науково-практичної конференції викладачів, аспірантів та студентів Сумського НАУ (25-28 квітня 2023 р.) С. 461.

34. Creating the smart cities of the future: smart cities development gather pace around the world. URL: <https://www.pwc.com/us/en/industries/capital-projects/infrastructure/library/future-smart-cities.html> (дата звернення 15.10. 2023).

35. Key technology trends in smart cities. – Smart city Hub URL: <http://smartcityhub.com/technologyinnovation/key-technology-trends-in-smart-cities> (дата звернення 23.09.2023).

36. Luby Martin (2012). Federal Intervention in the Municipal Bond Market: The Effectiveness of the Build America Bonds Program and its Implications for Federal and Sub-National Budgeting. *Public Budgeting & Finance*. 2012. Vol. 32. № 4. P. 46–70.

37. Ogie R., Perez P., Dignum V. (2017) Smart infrastructure: an emerging frontier for multidisciplinary research. *Smart Infrastructure and Construction*, Vol. 170, Issue SC1, March. URL: https://www.researchgate.net/publication/315461897_Smart_infrastructure_an_emerging_frontier_for_multidisciplinary_research/link/591a41b24585159b1a4bbc4b/download (дата звернення 27.10. 2023).

38. Rohova E. V., Lysenko I. V. Innovative directions of economic development of regions of Ukraine: Institutional framework of the economy functioning in conditions of transformation. *Collection of scientific articles*. Vol. 2. Verlag SWG imex GmbH, Nürnberg, Deutschland, 2014. Pp. 65–68.

39. Sims D. Invest in Infrastructure with Qualified Infrastructure Bonds. URL: <https://www.nrdc.org/experts/douglass-sims/invest-infrastructure-qualified-infrastructure-bonds> (дата звернення: 26.10. 2023).

40. Thomas H. Kirschenmann, Ehud I. Ronn Valuation of a New Class of Commodity-Linked Bonds with Partial Indexation/ URL: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1411780 (дата звернення 15.10.2023).

41. Tkalenko N., Kholiavko N., Hnedina K. Vectors of Higher Education Sector Transformation in Conditions of the Information Economy Formation. *Scientific bulletin of Polissia*. 2017. No 4 (12). Part 1. Pp. 44–49.